

MUUDAME MAAILMA:

SÄÄSTVA ARENGU TEGEVUSKAVA AASTAKS 2030

Sissejuhatus

Käesolev tegevuskava annab juhised inimeste ja planeedi kaitseks ning heaolu saavutamiseks. Tegevuskava eesmärk on ka maailmarahu ja suurem vabadus. Me teame, et raskeim ülemaailmne ülesanne ja säästva arengu vältimatu eeldus on vaesuse, sealhulgas äärmise vaesuse kaotamine mistahes kujul ja mõotmetes.

Tegevuskava viiakse ellu kõikide riikide ja sidusrühmade koostöös. Soovime vabastada inimkonna vaesuse hirmuvalitsuse alt ning päästa oma planeet. Oleme kindlalt otsustanud astuda julgeid ja ümberkujunduslikke samme, mis on hädavajalikud, et suunata maailm jätkusuutlikule ja elujõulisele rajale. Üheskoos seda teekonda alustades töötame, et kedagi ei jäeta maha.

Täna väljakuulutatud 17 säästva arengu eesmärki ja 169 alaeesmärki kinnitavad uue tegevuskava mastaapsust ja kõrgelennulisust. Eesmärgid lähtuvad aastatuhande eesmärkidest ja täiendavad neid selles osas, mis varem saavutamata jäi. Pürgime selle poole, et tagada inimõigused kõigile ja suurendada soolist võrdõiguslikkust ning kõikide naiste ja tütarlaste mõjuvõimu. Need eesmärgid on omavahel seotud, neid ei saa üksikeisest lahutada ning nad tasakaalustavad säästva arengu kolme mõõdet: majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõõdet.

Püstitatud eesmärgid ja alaeesmärgid innustavad järgmise viieteistkümne aasta jooksul meie tegevust inimkonna ja planeedi jaoks otsustava tähtsusega valdkondades:

Inimesed

Oleme kindlalt otsustanud kaotada vaesus ja nälg mis tahes kujul ja mõotmetes ning tagada, et kõik inimesed saavad oma unistused täide viia väärikalt ja võrdselt ning elamisväärses maailmas.

Planeet

Oleme kindlalt otsustanud kaitsta oma planeeti hävimise eest, muu hulgas säästva tarbimise ja tootmise abil, vastutustundliku loodusvarade kasutamise ja kiire tegutsemise abil kliimamuutuste ohjeldamiseks, et meie Maa oleks elamisväärtus nii praegustele kui ka tulevastele põlvetele.

Heaolu

Oleme kindlalt otsustanud tagada kõikidele inimestele võimalus elada õnnelikult ja täisväärtuslikult ning et majanduslik, sotsiaalne ja tehnika areng toimiks kooskõlas loodusega.

Rahu

Oleme kindlalt otsustanud toetada rahumeelseid, õiglasi ja kaasavaid ühiskondi, kus puudub hirm ja vägivald. Säästev areng ei ole võimalik ilma rahuta ja rahu ilma säästva arenguta.

Partnerlus

Oleme kindlalt otsustanud kasutada kõiki vahendeid, mis on vajalikud tegevuskava rakendamiseks, tuginedes taaselavdatud säästva arengu ülemaailmsele partnerlusele, mis põhineb tugivenenud ülemaailmselt solidaarsusel ja keskendub eelkõige kõige vaesemate ja kõige ebasoodsamas olukorras olevate elanikerühmade vajadustele ning milles osalevad kõik riigid, sidusrühmad ja inimesed.

Säästva arengu eesmärkide omavaheline seotus ja terviklikkus on uue tegevuskava eesmärgi saavutamisel otsustav. Kui saavutame kõik tegevuskava eesmärgid, siis paraneb kõikide inimeste elujärg märkimisväärselt ja meie maailm muutub paremaks.

DEKLARATSIOON

Sissejuhatus

1. Meie, riigipead, valitsusjuhid ja kõrged esindajad, kohtudes New Yorgis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peakorteris 25.-27. septembril 2015. aastal, kui ÜRO tähistab oma 70. aastapäeva, oleme kokku leppinud uutes ülemaailmsetes säästva arengu eesmärkides.
2. Inimeste nimel, keda me esindame, oleme vastu võtnud ajaloolise otsuse terviklike, kaugeleulatuvate ja inimesekesksete ühtsete ja ümberkujundavate eesmärkide ja alaeesmärkide kohta. Me lubame, et töötame väsimatult selle nimel, et tegevuskava rakenduks täielikult 2030. aastaks. Me mõistame, et suurim ülemaailmne eesmärk ja säästva arengu vältimatu eeldus on vaesuse, sealhulgas äärmise vaesuse kaotamine mistahes kujul ja mõõtmes. Oleme seadnud eesmärgiks saavutada säästev areng selle kolmes mõõtmes – majandus, ühiskond ja keskkond – tasakaalustatud ja ühtsel viisil. Toetume aastatuhande arengueesmärkide kava raames saavutatule ja soovime jätkata sealt, kus pooleli jääd.
3. Oleme otsustanud kaotada 2030. aastaks kõikjal vaesus ja nälg, võidelda riikidesisese ja -vahelise ebavõrdsusega, ehitada üles rahumeelsed, õiglased ja kaasavad ühiskonnad, kaitsta inimõigusi, toetada soolist võrdõiguslikkust, suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu ning tagada planeedi ja loodusvarade kestev kaitse. Oleme nõuks võtnud luua tingimused säästvaks, kaasavaks ja jätkusuutlikuks majanduskasvuks, et tagada jõukus ja inimväärne töö kõigile, võttes arvesse riikide erinevat arengutaset ja võimekust.
4. Üheskoos seda teekonda ette võttes töötame, et kedagi ei jäeta maha. Teades, et kõige tähtsam on inimese väarikus, soovime, et kõik rahvad ja ühiskonnakihid saavutaksid need kokkulepitud eesmärgid ja alaeesmärgid. Me püüdleme kõige kaugemate sihtide poole.
5. Selle tegevuskava ulatus ja tähtsus on enneolematud. Tegevuskava on vastu võetud kõikide riikide poolt ja see kehtib kõigile, kuid samas võetakse arvesse riikide erinevat olukorda, võimekust ja arengutaset ning tunnustatakse riiklike tegevuspoliitikaid ja prioriteete. Tegevuskava eesmärgid on kõikehaaravad; need puudutavad ühtviisi kogu maailma – nii arenenud riike kui ka arengumaid. Need eesmärgid on omavahel seotud, neid ei saa üksteisest eraldada ning nad tasakaalustavad säästva arengu kolme mõõdet.
6. Eesmärgid sõnastati rohkem kui kaks aastat kestnud intensiivsete avalike konsultatsioonide tulemusel, kuhu olid kaasatud kodanikuühendused ja muud sidusrühmad üle kogu maailma, kes pöörasid erilist tähelepanu kõige vaesemate ja kõige ebasoodsamas olukorras olevate elanikerühmade arvamusele. Konsultatsioonide käigus tegid väga head tööd Peaassamblee säästva arengu eesmärkide avatud töörihm ja Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, mille peasekretär esitas koondaruande 2014. aasta detsembris.

Meie visioon

7. Tegevuskava eesmärkides kajastub meie ülimalt ambitsioonikas ja maailma muutev visioon. Meie nägemuses on maailm koht, kus pole vaesust, nälga, haigusi ja puudust ning kus kõik on õnnelikud. Me näeme maailma, kus pole hirmu ja vägivalda. Maailma, kus valitseb üldine kirjaoskus. Maailma, kus kõikidele inimestele on võrdselt ja üldiselt kättesaadavad kõik haridustasemed, tervishoid ja sotsiaalkaitse ning tagatud füüsiline, vaimne ja sotsiaalne heaolu. Maailma, kus on tagatud inimõigus puhtale joogiveele ja kanalisatsioonile, kus hügieenitingimused on paremad ning jätkub piisavalt ohutut, taskukohast ja toitvat toitu. Maailma, kus inimeste elukeskkond on ohutu, kindel ja jätkusuutlik ning kõikidele on kättesaadav taskukohane, usaldusväärne ja säästlik energia.
8. Me näeme maailma, kus austatakse inimõigusi ja inimväarikust; kus valitseb õigusriigi põhimõte, õiglus ja võrdsus ning kedagi ei diskrimineerita; kus austatakse rassilist, rahvuslikku ja kultuurilist mitmekesisust; kus

kõikidel on võrdsed võimalused oma potentsiaal täielikult ära kasutada ja anda oma panus üldisesse õitsengusse. Maailma, kus panustatakse lastesse, kus kõik lapsed kasvavad vägivallata ning ühtegi last ei kasutata ära. Maailma, kus kõikidel naistel ja tütarlastel on meestega võrdsed võimalused ja nende mõjuvõimu ei piira õiguslikud, sotsiaalsed ja majanduslikud takistused. Maailma, mis on õiglane, võrdõiguslik, salliv, avatud ja kaasav ning kus on rahuldatud ka kõige ebasoodsamas olukorras olevate inimrühmade vajadused.

9. Me näeme maailma, kus kõikides riikides toimub säästev, kaasav ja jätkusuutlik majandusareng ning kõikidel inimestel on inimväärne töö. Maailma, kus tarbitakse ja toodetakse ning kasutatakse loodusvarasid – õhku, maad, jõgesid, järvesid, põhjavett, ookeane ja meresid – säästvalt. Maailma, kus demokraatia, hea valitsemine ja õigusriik ning soodne keskkond nii riikide kui ka rahvusvahelisel tasandil toetavad säästvat arengut, sealhulgas kaasavat majanduskasvu, sotsiaalset arengut, keskkonnakaitset ning vaesuse ja nälja kaotamist. Maailma, kus tehnika areng ja kasutamine on kliimatundlik, kohanev ja arvestab bioloogilise mitmekesisusega. Maailma, kus inimkond elab kooskõlas loodusega ning metsik loodus ja kõik elusolendid on kaitstud.

Meie ühised põhimõtted ja kohustused

10. Uus tegevuskava lähtub Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja eesmärkidest ja põhimõtetest, sealhulgas on tagatud rahvusvahelise õiguse täielik järgimine. See põhineb inimõiguste ülddeklaratsioonil, inimõigusi käsitlevatel rahvusvahelistel lepingutel, aastatuhande deklaratsioonil ja 2005. aasta maailma tippkohtumise lõppdokumendil. Tegevuskava väljatöötamisel on kasutatud ka teisi dokumente, näiteks arenguõiguse deklaratsiooni.

11. Me kinnitame ÜRO kõikide tähtsamate konverentside ja tippkohtumiste tulemusi, mis on pannud kindla aluse säästvale arengule ja mida oleme kasutanud uue tegevuskava väljatöötamisel. Nende konverentside ja tippkohtumiste hulka kuuluvad Rio keskkonna- ja arengudeklaratsioon, ülemaailmne säästva arengu tippkohtumine, ülemaailmne sotsiaalse arengu tippkohtumine, rahvusvahelise rahvastiku- ja arengukonverentsi tegevusprogramm.

Pekingi tegevusprogramm ja ÜRO säästva arengu konverents (Rio+20). Samuti kinnitame nende konverentside järeltegevuste, sealhulgas ÜRO neljanda vähim arenenud riikide teemalise konverentsi, kolmanda väikeste arenevate saareriikide teemalise rahvusvahelise konverentsi, ÜRO teise merepiirita arenguriikide teemalise konverentsi ja ÜRO suurõnnetuste ohu vähendamise teemalise ülemaailmse konverentsi tulemusi.

12. Me kinnitame kõiki Rio keskkonna- ja arengudeklaratsiooni põhimõtteid, sealhulgas deklaratsiooni 7. punktis sätestatud ühiste, kuid diferentseeritud kohustuste põhimõtet.
13. Nende tähtsate konverentside ja tippkohtumiste eesmärgid ja neil võetud kohustused on omavahel seotud ja nõuavad ühtseid lahendusi. Nende tõhusaks täitmiseks on vaja uut moodi lähenemisviisi. Säästev areng tähendab, et vaesuse kaotamine mis tahes kujul ja mõõtmetes, võitlemine riikidesisese ja -vahelise ebavõrdsusega, planeedi säilitamine, jätkusuutliku, kaasava ja säästva majanduskasvu tagamine ning sotsiaalse kaasamise toetamine on omavahel seotud ja üksteisest sõltuvad eesmärgid.

Meie tänane maailm

14. Meie kohtumine toimub ajal, kui meie ees seisab tohutult keeruline ülesanne – tagada säästev areng. Miljardid inimesed elavad ikka veel vaesuses ja neil puudub võimalus väarikaks eluks. Ebavõrdsus süveneb nii riikide sees kui ka riikide vahel. Inimeste võimaluste, jõukuse ja võimupiiride vahel on tohtu lõhe.

Sooline ebavõrdsus on jätkuvalt suur probleem. Suurt muret valmistab töötus, eelkõige noorte seas. Ülemaailmsed terviseohud, sagenenud ja üha rängemad loodusõnnetused, süvenevad konfliktid, vägivaldne ekstremism, terrorism ja nendega seotud humanitaarkriisid ning inimeste sunniviisiline ümberasustamine ähvardavad nullida viimaste kümnendite edusammud. Loodusvarade ammendumine ja keskkonnaseisundi halvenemise kahjulik mõju, sealhulgas kõrbestumine, põud, pinnase kahjustumine, mageveepuudus ja

bioloogilise mitmekesisuse vähenemine, süvendavad inimkonna ees seisvaid probleeme veelgi. Üks meie aja suurimaid probleeme on kliimamuutus ja selle kahjulik mõju, mis vähendab kõikide riikide võimalust saavutada säästev areng. Maa keskmise temperatuuri ja merepinna tõus, ookeanide hapestumine ja muud kliimamuutuste tagajärjed mõjutavad tugevalt rannikualasid ja madalal paiknevaid rannikuriike, sealhulgas paljusid vähim arenenud riike ja väikeseid arenevaid saareriike. Paljude ühiskondade ja kogu planeedi tugisüsteemide säilimine on ohus.

15. Kuid see on ka tohutute võimaluste aeg. Paljude arengueesmärkide saavutamisel on tehtud märkimisväärseid edusamme. Viimase põlvkonna eluajal on sajad miljonid inimesed pääsenud äärmisest vaesusest. Haridus on muutunud kättesaadavamaks nii poistele kui ka tüdrukutele. Nii info- ja sidetehnoloogia levikul ning ülemaailmsel võrgustumisel kui ka teaduslikul ja tehnilisel innovatsioonil erinevates valdkondades meditsiinist energeetikani on suur potentsiaal kiirendada inimkonna arengut, vähendada digitaalset lõhet ja arendada teadmistepõhist ühiskonda.
16. Pea viisteist aastat tagasi lepiti kokku aastatuhande arengueesmärkides. Neist sai oluline arenguraamistik ning paljudes valdkondades on tehtud märkimisväärseid edusamme. Kuid areng on olnud ebaühtlane, eelkõige Aafrikas, vähim arenenud riikides, merepiirita arenguriikides ja väikesaartest arenguriikides, ning mõned aastatuhande arengueesmärgid on jäänud saavutamata, eelkõige need, mis on seotud emade, vastsündinute ja laste tervise ning reproduktiivtervisega. Oleme seadnud endale uueks ülesandeks saavutada täielikult kõik aastatuhande arengueesmärgid, sealhulgas need, mille saavutamisel oleme ajakavast maha jäänud, eelkõige andes asjakohaste toetuskavade raames paremini suunatud ja rohkem abi vähim arenenud riikidele ja teistele eriolukorras olevatele riikidele. Uue tegevuskava rakendamisel lähtutakse aastatuhande arengueesmärkidest ja püütakse saavutada see, mis jäi aastatuhande arengueesmärkide täitmisel kättesaamatuks, eelkõige seoses kõige ebasoodsamas olukorras olevate inimrühmadega.
17. Täna väljakuulutatud raamistik on siiski laiema ulatusega kui aastatuhande arengueesmärgid. Lisaks sellistele tähtsatele arengueesmärkidele nagu vaesuse kaotamine, tervishoid, haridus, toiduohutus ja toitumine hõlmab tegevuskava paljusid majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnanäidiseid. Samuti püüame muuta ühiskonna rahumeelsemaks ja kaasavamaks. Tegevuskava määratleb ka selle rakendamise meetodid. Vastavalt valitud ühtsele käsitlusviisile on uued eesmärgid ja alaeesmärgid omavahel tihedalt seotud ja neis on palju läbivaid elemente.

Uus tegevuskava

18. Täna kuulutame välja 17 säästva arengu eesmärki ja 169 nendega seotud alaeesmärki, mis on kõik omavahel seotud ja lahutamatud. Mitte kunagi enne pole maailma liidrid töötanud tegutseda ühiselt nii laiaulatusliku ja ühtse poliitilise tegevuskava elluviimiseks. Asume üheskoos teele säästva arengu suunas, pühendudes ülemaailmse arengu tagamisele ja koostööle, millest võivad kõik ning mis võib tuua suurt kasu kõikidele riikidele ja maailmaosadele. Kinnitame, et kõikidel riikidel on nüüd ja ka tulevikus täielik õigus otsustada ise oma rikkuste, loodusvarade ja majandustegevuse üle. Rakendame tegevuskava kõikide inimeste, nii praeguste kui ka tulevaste põlvete hüvanguks.

Seda tehes lubame järgida rahvusvahelist õigust ning rõhutame, et tegevuskava rakendamine peab olema kooskõlas rahvusvahelises õiguses sätestatud riikide õiguste ja kohustustega.

19. Me kinnitame inimõiguste ülddeklaratsiooni ning teiste inimõigusi ja rahvusvahelist õigust käsitlevate rahvusvaheliste dokumentide olulisust. Me rõhutame ÜRO põhikirjas sätestatud kõikide riikide kohustus tunnustada, kaitsta ja edendada kõikide inimeste inimõigusi ja põhivabadusi, tegemata vahet rassi, nahavärvi, soo, keele, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, rahvusliku või sotsiaalse päritolu, puude, varandusliku, seisusliku või muu seisundi alusel.

20. Soolise võrdõiguslikkuse ning naiste ja tütarlaste suurema mõjuvõimu saavutamine on kõikide eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamiseks esmatähtis. Inimpotentsiaali ärakasutamine ja säästev areng ei ole võimalik, kui poolele inimkonnast ei ole jätkuvalt tagatud kõik inimõigused ja võimalused. Naistel ja tütarlastel peab olema võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele, majandusressurssidele ja poliitikas osalemisele ning meeste ja poistega võrdsed võimalused tööturul ning kõikidel juhtimis- ja otsustustasanditel. Me pingutame, et suurendada oluliselt investeringuid soolise ebavõrdsuse kaotamiseks ja toetada institutsioone soolise võrdõiguslikkuse tagamisel ning naiste mõjuvõimu suurendamisel maailma, piirkondade ja riikide tasandil. Naiste ja tütarlaste diskrimineerimine ja nende vastane vägivald mistahes kujul tuleb kaotada, kaasates muu hulgas mehi ja poisse. Soolise võrdõiguslikkuse süstemaatiline süvalaiendamine on tegevuskava rakendamise seisukohast esmatähtis.
21. Uued eesmärgid jõustuvad 1. jaanuaril 2016. aastal ning järgmise viieteistkümne aasta otsused tehakse neist juhitudes. Me kõik tegutseme selle nimel, et rakendada tegevuskava oma riigis ning piirkondlikul ja maailma tasandil, võttes arvesse riikide tegelikku olukorda, võimekust ja arengutaset ning tunnustades riiklikke tegevuspoliitikaid ja prioriteete. Me tunnustame riikide, eelkõige arenguriikide poliitilist tegutsemisruumi jätkusuutliku, kaasava ja säästva arengu tagamisel, järgides samas asjaomaseid rahvusvahelisi õigusnorme ja kohustusi. Samuti mõistame, et säästva arengu seisukohast on tähtsad piirkondlik ja kohalik mõõde, piirkondlik majandusintegratsioon ja piirkondade vastastikune seotus. Piirkondlikud ja kohalikud raamistikud aitavad tõhusalt kasutada konkreetseid riiklikke meetmeid säästvat arengut käsitlevate tegevuspoliitikate elluviimiseks.
22. Iga riigi ees seisavad säästva arengu poole pürgimisel spetsiifilised probleemid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata kõige ebasoodsamas olukorras olevatele riikidele, eelkõige Aafrika riikidele, vähim arenenud riikidele, merepiirita arenguriikidele ja väikestele arenevatele saareriikidele ning konfliktiolukorras olevatele või konfliktist väljunud riikidele. Ka paljudes keskmise sissetulekuga riikides on tõsiseid probleeme.
23. Ebasoodsas olukorras olevate inimeste mõjuvõimu tuleb suurendada. Tegevuskava pöörab erilist tähelepanu laste, noorte, puudega inimeste (kellest enam kui 80% elab vaesuses), HI-viiruse kandjate ja aiasi põdevate inimeste, eakate, põlisrahvaste, pagulaste ning riigisiselt ümberasustatud isikute ja sisserändajate vajadustele. Oleme nõuks võtnud rakendada kooskõlas rahvusvahelise õigusega täiendavaid tõhusaid meetmeid, et kõrvaldada raskes humanitaarolukorras olevates ja terrorismi all kannatavates piirkondades elavate inimeste teelt takistused ja piirangud, tugevdada neile antavat toetust ja rahuldada nende erivajadused.
24. Oleme eesmärgiks seadnud kaotada 2030. aastaks vaesus, sealhulgas äärmine vaesus, mistahes kujul ja mõõtmetes. Kõikidele inimestele peab olema tagatud elementaarne elatustase, muu hulgas sotsiaalkaitssüsteemide kaudu. Oleme seadnud esmatähtsaks ülesandeks kaotada nälg ja tagada toiduga kindlustatus ning kaotada alatoitumus mistahes kujul. Sellega seoses tunnustame maailma toiduga kindlustamise komitee tähtsat osa ja kaasavat iseloomu ning meil on hea meel, et on võetud vastu Rooma deklaratsioon toitumise tegevuskava kohta. Me eraldame vahendid maapiirkondade ning säästva põllumajanduse ja kalanduse arendamiseks, väiketalunike, eelkõige naistalunike, karjakasvatajate ja kalurite toetuseks arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides.
25. Me oleme seadnud eesmärgiks tagada kaasav ja võrdne kvaliteetne haridus kõikidel haridusastmetel – väikelaste, alg-, kesk-, kõrg-, tehniline ja kutseharidus. Kõikidele inimestele sõltumata nende soost, vanusest, rassist ja rahvusest, puudega inimestele, sisserändajatele, põlisrahvastele, lastele ja noortele, eelkõige neile, kes on ebasoodsas olukorras, tuleks tagada võimalus elukestvaks õppeks, mis aitab neil omandada teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud neile avanevate võimaluste ärakasutamiseks ja ühiskonnaelus täiel rinnal kaasalöömiseks. Me püüdleme selle poole, et luua lastele ja noortele toetav keskkond, kus nad saavad oma õigusi ja võimeid täielikult kasutada, aidates riikidel saada demograafilist dividendi, sealhulgas turvaliste koolide ning kokkuhoidvate kogukondade ja perede kaudu.
26. Et tagada kõikide inimeste füüsiline ja vaimne tervis ning heaolu ja pikendada eeldatavat eluiga, peame tagama, et kvaliteetsed tervishoiuteenused on üldkättesaadavad. Kedagi ei tohi maha jätta. Meie eesmärk on kiirendada seni toimunud edasiminekut ja vähendada vastsündinute, laste ja emade suremust, kaotades sellised ennetatavad

surmad juba enne 2030. aastat. Oleme eesmärgiks seadnud tagada seksuaal- ja reproduktiivtervise teenuste, sealhulgas pereplaneerimise, teavitus- ja haridusteenuste üldine kättesaadavus. Samuti kiirendame malaaria, HI-viiruse/aidi, tuberkuloosi, hepatiidi, ebola ning teiste nakkushaiguste ja epideemiatega võitlemisel tehtud edusamme, püüdes muu hulgas lahendada mikroobide kasvava resistentsuse ja ravimata jäänud haigustega seotud probleemid, mis mõjutavad eelkõige arengumaid. Oleme eesmärgiks seadnud vältida ja ravida mittenakkavaid haigusi, kaasa arvatud käitumis-, arengu- ja neuroloogilised häired, mis on üks raskematest ülesannetest säästva arengu tagamisel.

27. Me soovime rajada kõikidele riikidele kindla majandusliku aluse. Jätkusuutlik, kaasav ja säästev majanduskasv on heaolu saavutamise põhieeldus. See on võimalik üksnes rikkusi jagades ja kaotades sissetulekute ebavõrdsuse. Me töötame selle nimel, et luua dünaamiline, säästev, innovatiivne ja inimesekeskne majandus, kus on tagatud töökohad noortele, naiste osalemine majanduses ja eelkõige inimväärne töö kõigile. Me kaotame sunnitöö ja inimkaubanduse ning teeme lõpu lapstööjõu kasutamisele mistahes kujul. Tervetest ja haritud töötajatest, kellel on viljakaks ja eneseteostust pakkuvaks tööks ja täieõiguslikuks ühiskonnaelus osalemiseks vajalikud teadmised ja oskused, saavad kasu kõik riigid. Me tugevdame vähim arenenud riikide tootmisvõimsust kõikides majandussektorites, sealhulgas struktuurse ümberkujundamise abil. Me rakendame meetmeid, mis suurendavad tootmisvõimsust, tööviljakust ja tootlikku tööhõivet, majanduslikku integratsiooni, säästva põllumajanduse, karjakasvatuse ja kalanduse arengut, säästva tööstuse arengut, taskukohaste, usaldusväärsete, säästvate ja kaasaegsete energiatega üldist kättesaadavust, säästvaid transpordisüsteeme ning kvaliteetset ja vastupidavat taristut.
28. Me oleme seadnud eesmärgiks muuta kardinaalselt kaupade ja teenuste tootmist ja tarbimist ühiskonnas. Valitsused, rahvusvahelised organisatsioonid, äri sektor ning muud valitsusvälised osalejad ja üksikisikud peavad kaasa aitama pillavate tarbimisharjumuste ja tootmistavade muutmisele, kaasates muu hulgas finants- ja tehnilist abi kõikidest allikatest, et tugevdada arenguriikide teadus-, tehnoloogilist ja innovatsioonivõimekust, et nad saaksid üle minna säästvamatele tarbimis- ja tootmispõhimõtetele. Me toetame säästva tootmise ja tarbimise 10-aastase raamprogrammi rakendamist. Tegutseda peavad kõik riigid eesotsas arenenud riikidega, võttes arvesse arenguriikide arengutaset ja võimekust.
29. Me tunnustame sisserändajate positiivset panust kaasava majanduskasvu ja säästva arengu saavutamisse. Samuti oleme teadlikud, et rahvusvaheline ränne on mitmemõõtmeline tegelikkus, mis tugevalt mõjutab päritolu-, transiit- ja sihtriikide arengut ning nõuab ühtset ja terviklikku käsitlust. Me teeme rahvusvahelisel tasandil koostööd, et tagada turvaline, distsiplineeritud ja korrapärane ränne, tunnustades täielikult sisserändajate, pagulaste ja ümberasustatud isikute inimõigusi ja koheldes neid inimlikult sõltumata nende rändestaatusest. See koostöö peaks ka suurendama pagulase vastuvõtivate kogukondade hakkamasaamisvõimet, eelkõige arenenud riikides. Me rõhutame, et sisserändajatel on õigus pöörduda tagasi oma päritoluriiki ning kutsume riike üles tagama, et tagasipöörduvad kodanikud võetakse hästi vastu.
30. Riikidel soovitatakse tungivalt hoiduda selliste ühepoolsete majandus-, finants- ja kaubandusmeetmete kehtestamisest ja kohaldamisest, mis on vastuolus rahvusvahelise õiguse ja ÜRO põhikirjaga ning takistavad täielikku majandus- ja sotsiaalarengut, eelkõige arenguriikides.
31. Me tunnustame UNFCCC-d kui peamist rahvusvahelist valitsustevahelist foorumit, kus peetakse läbirääkimisi kliimamuutusi käsitlevate ülemaailmsete meetmete üle. Oleme kindlalt nõuks võtnud võidelda otsustavalt kliimamuutustest tulenevate ohtude ja keskkonna halvenemisega. Kliimamuutuste ülemaailmne mõju nõuab võimalikult laialtlevikut rahvusvahelist koostööd, et kiirendada kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamist ja kohaneda kliimamuutuste kahjuliku mõjuga. Meile tekitab sügavat muret oluline lõhe, mis valitseb ühelt poolt kasvuhoonegaaside globaalse aastase heite vähendamise summaarse määra vahel, mida on lubanud järgida osalisriigid 2020. aastaks, ja teiselt poolt kasvuhoonegaaside globaalse aastase heite summaarse määra vähendamise viiside vahel, mille puhul oleks tõenäoline, et maailma keskmine temperatuuri tõus ei ületa industriaalajastule eelnenud ajajärgu taset rohkem kui 2 °C või 1,5 °C.

32. Detsembris Pariisis toimuva konventsiooniosaliste 21. konverentsi eel rõhutame kõikide osalisriikide jõupingutusi põhjapaneva ja igakülgse kliimakokkuleppe saavutamiseks. Me kinnitame, et konventsiooni raames sõlmitud protokoll, muu juriidiline dokument või õigusjõudu omav kokkulepe, mis on siduv kõikide osalisriikide suhtes, käsitleb tasakaalustatult muu hulgas kliimamuutuste leevendamist, nendega kohanemist, rahalisi vahendeid, tehnika arengut ja tehnosiiret ning suutlikkuse suurendamist ja meetmete ning toetuste läbipaistvust.
33. Me mõõname, et sotsiaal- ja majandusareng sõltuvad meie planeedi loodusvarade säästlikust haldamisest. Seetõttu oleme kindlalt otsustanud hoida alal ja kasutada säästvalt ookeane ja meresid, mageveevarusid, metsi, mägesid ja kuivalasid ning kaitsta bioloogilist mitmekesisust, ökosüsteeme ja elusloodust. Samuti oleme kindlalt otsustanud toetada säästvat turismi, lahendada veepuuduse ja vee saastamise probleemi, tugevdada koostööd kõrbestumise, tolmutorvide, pinnase kahjustamise ja põuaga võitlemise valdkonnas ning toetada hakkamasaamisvõimet ja katastroofide ohu vähendamist. Sellega seoses on suured lootused bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osalisriikide 13. konverentsil, mis toimub 2016. aastal Mehhikos.
34. Me mõistame, et säästev linnaarendus ja -haldus on meie inimeste elukvaliteedi tagamisel väga tähtis. Me teeme linnade ja asulate uuendamisel ja planeerimisel koostööd kohalike omavalitsuste ja kogukondadega, et suurendada kogukondlikku ühtsust ja isikute turvalisust ning ergutada innovatsiooni ja tööhõivet. Me vähendame linnade ning inimestevahelise ja keskkonnale ohtlike kemikaalide negatiivset mõju, sealhulgas kemikaalide kasutamisega keskkonnale ja inimestele ohutul viisil, jäätmete vähendamise ja ringlussevõtuga ning vee ja energia tõhusama kasutamisega. Samuti tegutseme selle nimel, et vähendada linnade mõju ülemaailmsele kliimasüsteemile. Me võtame riiklikes, maaelu ja linnaarendust käsitlevates tegevuskavades ja tegevuskavades arvesse ka demograafilisi suundumusi ja prognoose. Me ootame põnevusega Ecuadori pealinnas Quitos toimuvat eluasemete ja säästva linnaarenduse teemalist ÜRO konverentsi.
35. Säästev areng ei ole võimalik rahu ja julgeolekuta ning rahu ja julgeolek on ohus säästva arenguta. Uues tegevuskavas tunnustatakse vajadust ehitada üles rahumeelsed, õiglased ja kaasavad ühiskonnad, kus kõikidele on võrdselt tagatud õiguskaitse, kus järgitakse inimõigusi (sealhulgas oma elu korraldamise õigust), kõikidel tasanditel kehtib tõhus õigusriik ja hea valitsemistava ning institutsioonide tegevus on läbipaistev, tõhus ja vastutustundlik. Tegevuskavas käsitletakse ka vägivalda, ebakindlust ja ebaõiglust tekitavaid asjaolusid, näiteks ebavõrdsus, korruptsioon, halb valitsemine ning ebaseaduslikud raha- ja relvavood. Me peame kahekordistama oma jõupingutusi, et lahendada või vältida konflikte ja toetada konfliktist väljunud riike, muu hulgas tagades, et naistel on suurem roll rahu tagamisel ja riigi ülesehitamisel. Me kutsume üles võtma kooskõlas rahvusvahelise õigusega täiendavaid tõhusaid meetmeid, et kõrvaldada tõkked, mis takistavad asumaades elavate inimeste ja võõrtööliste täielikku eneseteostust ja mõjutavad ikka veel negatiivselt nende majanduslikku ja sotsiaalset arengut ja nende elukeskkonda.
36. Me töötame toetada kultuuridevahelist üksteisemõistmist, sallivust, vastastikust austust ning ülemaailmse kodaniku ja jagatud vastutuse eetikapõhimõtteid. Me tunnustame maailma looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja seda, et kõik kultuurid ja tsivilisatsioonid saavad kaasa aidata säästvale arengule ning on väga olulised säästva arengu võimaldajad.
37. Ka sport on oluline säästvat arengut võimaldav tegur. Me oleme teadlikud spordi kasvavast osast arengu ja rahu tagamisel, sest sport kasvatab sallivust ja austust, ning ka spordi osast naiste ja noorte, üksikisikute ja kogukondade mõjuvõimu suurendamisel ning tervise-, haridus- ja sotsiaalse kaasavuse eesmärkide saavutamisel.
38. Kooskõlas ÜRO põhikirjaga kinnitame veel kord, et tuleb tunnustada riikide territoriaalset terviklikkust ja poliitilist sõltumatust.

Tegevuskava rakendamise meetodid

39. Uue tegevuskava ulatuse ja kõikehaaravuse tõttu tuleb selle rakendamise tagamiseks taaselustada ülemaailmne

partnerlus. Oleme kindlalt otsustanud seda teha. Seda partnerlust iseloomustab ülemaailmne solidaarsus, eelkõige solidaarsus kõige vaesemate ja ebasoodsas olukorras olevate inimestega. See aitab kaasata kogu maailma tegevuskava kõikide eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamisse, tuues kokku valitsused, erasektori, kodanikuühiskonna, ÜRO süsteemi ja teised osalised ning kaasates kõik olemasolevad vahendid.

40. Säästva arengu 17. eesmärgi ja kõikide teiste eesmärkide alaeesmärkide saavutamise meetodid on tegevuskava elluviimise seisukohast esmatahtsad ning teiste eesmärkide ja alaeesmärkidega võrdse tähtsusega. Tegevuskava rakendamine, sealhulgas säästva arengu eesmärkide saavutamine, on võimalik säästvat arengut soodustava ülemaailmse partnerluse raames, mida toetavad konkreetset tegevuspoliitikat ja meetmeid, mida on kirjeldatud 13.–16. juulil Addis Abebas toimunud kolmanda rahvusvahelise arengu rahastamise konverentsi aruandes. Meile valmistab heameelt, et ÜRO Peaassamblee toetab 2030. aasta säästva arengu tegevuskava lahutamatuks osaks olevat Addis Abeba tegevuskava. Me mõistame, et Addis Abeba tegevuskava täielik rakendamine on säästva arengu eesmärkide ja alaeesmärkide elluviimisel otsustava tähtsusega.
41. Me mõistame, et iga riik vastutab eelkõige enda majandusliku ja sotsiaalse arengu eest. Uus tegevuskava käsitleb ka selle eesmärkide ja alaeesmärkide elluviimise meetodeid. Me mõistame, et need meetodid hõlmavad arenguriikidele soodustingimustel antavat finantsabi, nende suutlikkuse suurendamist ja keskkonnaohutute tehnoloogiate siiret vastavalt kahepoolsetele kokkulepetele. Esmatahtsate teenuste ja avalike hüvede tagamisel ja teiste rahastamisallikate kaasamisel on ülitähtis osa nii siseriiklikel kui ka rahvusvahelistel avaliku sektori finantsvahenditel. Me tunnustame, kui tähtis roll on uue tegevuskava rakendamisel erinevatel erasektori ettevõtetel alates mikroettevõtetest ja kooperatiividest rahvusvaheliste ettevõtetenäi ning kodanikuühiskonna organisatsioonidel ja heategevusühingutel.
42. Me toetame asjaomaste tegevuskavade ja tegevuskavade, sealhulgas Istanbuli deklaratsiooni ja tegevuskava, väikeste arenevate saareriikide kiirendatud arengu tegevuskava (SAMOA arengusuunnad), merepiirita arenguriike käsitleva Viini tegevuskava kümnendiks 2014–2024 rakendamist ning kinnitame veel kord, kui oluline on toetada Aafrika Liidu tegevuskava aastani 2063 ja Aafrika arengu uut partnerlust (NEPAD) – need kõik moodustavad uue tegevuskava lahutamatu osa. Me mõistame, et kõige raskem ülesanne on tagada püsiv rahu ja säästev areng konfliktiolukorras olevates ja konfliktist väljunud riikides.
43. Me rõhutame, et rahvusvahelise avaliku sektori finantsvahendite kaasamine on väga tähtis, et toetada riikide jõupingutusi riigisiseste avaliku sektori vahendite kaasamisel, eelkõige kõige vaesemates ja ebasoodsamas olukorras olevates riikides, kelle omavahendid on väga piiratud. Rahvusvahelise avaliku sektori poolne rahastamine, sealhulgas ametlik arenguabi, aitab kaasata vahendeid teistest, nii avaliku kui ka erasektori allikatest. Ametliku arenguabi andjad kinnitavad, et nad täidavad oma kohustused, sealhulgas paljude arenenud riikide võetud kohustuse anda ametlikust arenguabist/kogurahvatulust 0,7% arenguriikidele ja 0,15–0,2% vähim arenenud riikidele.
44. Me oleme teadlikud, kui tähtis on, et rahvusvahelised finantseerimisasutused toetaksid kooskõlas oma volitustega riikide poliitilist tegutsemisruumi, eelkõige arenguriikides. Me jätkame arenguriikidele, sealhulgas Aafrika riikidele, vähim arenenud riikidele, merepiirita arenguriikidele, väikestele arenevatele saareriikidele ja keskmise sissetulekuga riikidele, suurema hääleõiguse andmist ja nende ulatuslikumat kaasamist rahvusvahelisse majandusalasesse otsustusprotsessi, normide sätestamisse ja ülemaailmsesse majanduse juhtimisse.
45. Me tunnustame seda olulist rolli, mida riikide parlamendid täidavad õigusakte ja eelarveid vastu võttes ning tagades meie kohustuste tõhusa ja vastutustundliku rakendamise. Valitsused ja riigiasutused teevad tegevuskava rakendamisel tihedat koostööd piirkondlike ja kohalike omavalitsustega, kohalike ja rahvusvaheliste asutustega, akadeemiliste ringkondade, heategevusühingute, vabatahtlike rühmade ja teistega.
46. Me rõhutame piisavate vahenditega varustatud, asjakohase, ühtse, tõhusa ja tulemusliku ÜRO süsteemi olulist rolli ja suhtelist eelist säästva arengu eesmärkide ja säästva arengu saavutamise toetamisel. Rõhutades tugevama riikliku vastutuse ja juhtimise olulisust riigi tasandil, toetame käimasolevat ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu (ECOSOC) dialoogi, mis käsitleb ÜRO arengusüsteemi pikaajalist rolli käesoleva tegevuskava rakendamisel.

Järelhindamine ja läbivaatamine

47. Meie valitsuste peamine kohustus järgmisel viieteistkümnel aastal on hinnata ja vaadata riigi, piirkonna ja maailma tasandil läbi tegevuskava eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusammud. Kodanike ees aru andmiseks sätestame süstemaatilise järelhindamise ja läbivaatamise eri tasanditel vastavalt käesolevas tegevuskavas ja Addis Abeba tegevuskavas sätestatule. ÜRO Peaassamblee ning Majandus- ja Sotsiaalnõukogu egiidi all tegutseval kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil on keskne roll hindamise ja läbivaatamise järelevalvel globaalsel tasandil.
48. Selle töö hõlbustamiseks on välja töötatud näitajad. On vaja kvaliteetseid, kättesaadavaid, õigeaegseid ja usaldusväärseid struktureeritud andmeid, et mõõta edusamme ja tagada, et kedagi ei jäeta maha. Sellised andmed on otsuste tegemiseks hädavajalikud. Võimalusel tuleks kasutada olemasolevate aruandlusmehhanismide kaudu kogutavaid andmeid ja teavet. Oleme kokku leppinud tõhustada jõupingutusi, et suurendada arengumaade, eelkõige Aafrika riikide, vähim arenenud riikide, merepiirita arenguriikide, väikeste arenevate saareriikide ja keskmise sissetulekuga riikide suutlikkust statistiliste andmete kogumisel. Oleme otsustanud töötada välja ulatuslikumad näitajad, mis on täienduseks sisemajanduse koguprodukti (SKP) näitajale.

Üleskutse maailma muutmiseks

49. Seitsekümmend aastat tagasi kogunesid maailma riikide tollased juhid, et luua Ühinenud Rahvaste Organisatsioon. Organisatsioon ja selle aluseks olevad väärtused – rahu, dialoog ja rahvusvaheline koostöö – loodi sõja tuhandist ja sõja põhjustatud vastandumise kiuste. Nende väärtuste ülim kehastus on ÜRO põhikiri.
50. Ka täna tehtud otsusel on tohutu ajalooline tähendus. Me oleme otsustanud luua parema tuleviku kõikidele inimestele, sealhulgas miljonitele, kellel puudub võimalus inimväärseks, väärikaks ja rahuldust pakkuvaks eluks ning oma potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks. Meist võib saada esimene põlvkond, kes suudab kaotada vaesuse; ja samas võime olla viimased, kellel on võimalus päästa meie planeet. Kui me saavutame oma eesmärgi, on maailm 2030. aastal parem paik.
51. Täna väljakuulutatud ülemaailmne tegevuskava järgmiseks viieteistkümneks aastaks on 21. sajandi inimeste ja planeedi harta. Muutuste elluviimisel on kõige tähtsamad lapsed, neid ja noorukid, kelle jaoks uued eesmärgid on võimalus suunata oma piiritu aktiivsus parema maailma loomisse.
52. ÜRO põhikiri algab kuulsate sõnadega „Meie, ühinenud rahvad”. Need oleme „meie, ühinenud rahvad”, kes alustavad täna teed 2030. aastasse. Meiega koos sammuvad sellel teel valitsused ja parlamendid, ÜRO süsteem ja teised rahvusvahelised institutsioonid, kohalikud omavalitsused, põlisrahvad, kodanikuühiskond, ettevõtted ja erasektor, teadus- ja akadeemilised ringkonnad ning eelkõige kõik inimesed. Tegevuskava elluviimisega tegelevad ja selle on omaks võtnud juba miljonid. See on inimeste tegevuskava, mille viivad ellu inimesed inimeste jaoks, ja me usume, et just see tagabki tegevuskava edu.
53. Inimkonna ja meie planeedi tulevik on meie kätes. See on ka noorema põlvkonna kätes, kes annavad teatepulga edasi tulevastele põlvedele. Oleme kaardistanud säästva arengu tee; meist kõigist sõltub, kas meie tee on edukas ja selle tulemused pöördumatud.

Säästva arengu eesmärgid ja alaeesmärgid

54. Pärast valitsustevaheliste läbirääkimiste kaasavat protsessi ja tuginedes säästva arengu eesmärkide avatud tööühma ettepanekule¹, mille sissejuhatuses kirjeldatakse selle protsessi tausta, lepiti kokku järgmistes eesmärkides ja alaeesmärkides.
55. Säästva arengu eesmärgid on omavahel seotud ja üksteisest lahutamatud, globaalse iseloomuga ja kohustuslikud kõigile, kuid samas võetakse arvesse riikide erinevat olukorda, võimekust ja arengutaset ning tunnustatakse riiklikke tegevuspoliitikaid ja prioriteete. Alaeesmärgid on kõrgeleennulised ja globaalsed ning iga valitsus sätestab enda eesmärgid, juhindudes ülemaailmsetest eesmärkidest ja ühtlasi arvestades oma riigi olukorda. Samuti otsustab iga valitsus ise, kuidas lülitada need kõrgeleennulised ja ülemaailmsed eesmärgid oma riigi planeerimisprotsessi, tegevuspoliitikatesse ja tegevuskavadesse. On oluline mõista säästva arengu ja teiste käimasolevate majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaprotsesside vahelist seost.
56. Eesmärkide ja alaeesmärkide määratlemisel oleme teadlikud, et säästva arengu saavutamisel tuleb igal riigil lahendada konkreetsed probleemid, ning rõhutada, et kõige suuremate probleemidega seisavad silmitsi kõige ebasoodsamas olukorras olevad riigid, eelkõige Aafrika riigid, vähim arenenud riigid, merepiirita arenguriigid ja väikesed arenevad saareriigid ning konfliktiolukorras olevad või konfliktist väljunud riigid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata konfliktiolukorras olevatele riikidele.
57. Me mõistame, et mitme alaeesmärgi puhul puuduvad algandmed, ning kutsume üles suurendama toetust, et suurendada liikmesriikide andmekogumisvõimekust ja luua riiklikud ja ülemaailmsed algandmete kogud valdkondades, kus need puuduvad. Me oleme otsustanud kaotada selle puudujäägi andmekogumises, et paremini mõõta edusamme, eelkõige nende allpool nimetatud alaeesmärkide saavutamisel, millel puuduvad selged arvilised sihttasemed.
58. Me ergutame riike jätkama jõupingutusi teistes valdkondades, et lahendada peamised probleemid, mis võivad takistada tegevuskava elluviimist, ning tunnustame nende protsesside sõltumatuid eesmärke. Oleme loonud tegevuskava sellisena, et tegevuskava ise ja selle rakendamine toetaks, mitte ei piiraks neid teisi protsesse ja nende raames vastuvõetavaid otsuseid.
59. Me oleme teadlikud, et igal riigil on vastavalt tema olukorrale ja prioriteetidele oma lähenemisviis, nägemus, mudelid ja meetodid säästva arengu saavutamiseks, ning kinnitame veel kord, et planeet Maa ja selle ökosüsteemid on meie ühine kodu ning väljend „emake maa” on kasutusel paljudes riikides ja piirkondades.

¹ Dokumendis A 68/970 „Peaassamblee säästva arengu eesmärkide avatud tööühma aruanne” (vt ka A 68/970 Add. 1).

Säästva arengu eesmärgid

1. eesmärk. Kaotada kõikjal vaesus mis tahes kujul
2. eesmärk. Kaotada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning toetada säästvat põllumajandust
3. eesmärk. Tagada kõikidele vanuserühmadele hea tervis ja heaolu
4. eesmärk. Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused
5. eesmärk. Saavutada sooline võrdõiguslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu
6. eesmärk. Tagada kõikidele joogivesi ja kanalisatsioon ning veevarude säästev majandamine
7. eesmärk. Tagada taskukohane, usaldusväärne, säästev ja kaasaegne energia kõikidele
8. eesmärk. Toetada jätkusuutlikku, kaasavat ja säästvat majandusarengut ning tagada kõikidele inimestele inimväärne töö
9. eesmärk. Ehitada vastupidav taristu, toetada kaasavat ja säästvat industrialiseerimist ning innovatsiooni
10. eesmärk. Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel
11. eesmärk. Muuta linnad ja asulad kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja säästvaks
12. eesmärk. Tagada säästev tarbimine ja tootmine
13. eesmärk. Võtta kiiresti meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjuga võitlemiseks*
14. eesmärk. Kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mere elusressursse, et saavutada säästev areng
15. eesmärk. Kaitsta ja taastada maismaa ökosüsteeme ning propageerida nende säästvat kasutamist; majandada metsi säästvalt, võidelda kõrbestumisega ning peatada ja pöörata ümber pinnase halvenemine ja bioloogilise mitmekesisuse hävimine
16. eesmärk. Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada õiguskaitse kõikidele ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid
17. eesmärk. Tugevdada tegevuskava rakendamise meetodeid ja taaselustada säästva arengu alane ülemaailmne partnerlus

* Me tunnustame ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kui peamist rahvusvahelist valitsustevahelist foorumit, kus peetakse läbirääkimisi kliimamuutusi käsitlevate ülemaailmsete meetmete üle.

1. eesmärk. Kaotada kõikjal vaesus mis tahes kujul

- 1.1 Kaotada 2030. aastaks kõikjal äärmine vaesus, mis praeguse määratluse kohaselt tähendab, et inimesed peavad ära elama vähemaga kui 1,25 USA dollarit päevas.
- 1.2 Vähendada 2030. aastaks vähemalt poole võrra nende meeste, naiste ja laste osakaalu, kes kannatavad vaesust mistahes mõttes vastavalt riiklikule määratlusele.
- 1.3 Rakendada iga riigi jaoks kohased sotsiaalkaitseüsteemid ja -meetmed, sealhulgas sotsiaalkaitse põhialused, ja saavutada 2030. aastaks, et sotsiaalkaitse hõlmab enamiku vaestest ja ebasoodsas olukorras olevatest inimestest.
- 1.4 Tagada 2030. aastaks, et kõikidel meestel ja naistel, eelkõige vaestel ja ebasoodsas olukorras olevatel inimestel, on võrdne õigus majandusressurssidele ning juurdepääs põhiteenustele, maaomandile ja maa kontrollimisele ning muus vormis varale, pärandile, loodusvaradele, asjakohasele uuele tehnoloogiale ja finantsteenustele, sealhulgas mikrofinantseerimisele.
- 1.5 Suurendada 2030. aastaks vaeste ja ebasoodsas olukorras olevate inimeste toimetulekuvõimet ning vähendada nende vastuvõtlikkust äärmuslikele kliimanähtustele ja muudele majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkonnaga seotud vapustustele ja katastroofidele.
- 1.a Tagada vahendite ulatuslik kaasamine erinevatest allikatest, sealhulgas tugevama arengukoostöö abil, et anda arenguriikidele, eelkõige vähim arenenud riikidele, piisavad ja plaanilised vahendid oma kavade ja tegevuspoliitika ellurakendamiseks, mille eesmärk on vaesuse kaotamine mistahes kujul.
- 1.b Luua riikide, piirkondade ja rahvusvahelisel tasandil kindlad tegevuspoliitilised raamistikud, mis põhinevad vaeseid toetavatel ja sootundlikel arengutegevuskavadel, et toetada kiiremat investeerimist vaesuse kaotamise meetmetesse.

2. eesmärk. Kaotada nälg, saavutada toiduga kindlustatus ja parem toitumine ning toetada säästvat põllumajandust

- 2.1 Kaotada 2030. aastaks nälg ja tagada aastaringiselt ohutu, toitev ja piisav toit kõikidele inimestele, eelkõige vaestele ja ebasoodsas olukorras olevatele inimestele, sealhulgas imikutele.
- 2.2 Kaotada 2030. aastaks alatoitumus mis tahes kujul, sealhulgas saavutada 2025. aastaks rahvusvaheliselt kokkulepitud eesmärk kaotada alla 5 aasta vanuste laste kängumine ja kurnatus, ja rahuldada murdeas tütarlaste, rasedate ja imetavate naiste ning eakate inimeste toitumisalased vajadused.
- 2.3 Kahekordistada 2030. aastaks põllumajanduse tootlikkust ja väikeste toidutootjate, eelkõige naiste, põlisrahvaste, perefarmide, karjakasvatavate ja kalurite sissetulekuid, tagades muu hulgas turvalise ja võrdse juurdepääsu maale, teistele tootmisvahenditele ja -materjalidele, teadmistele, finantsteenustele, turgudele ning võimaluse lisaväärtuse loomiseks ja tööhõiveks mujal kui põllumajanduses.
- 2.4 Tagada 2030. aastaks säästvad toidutootmissüsteemid ja rakendada paindlikke põllumajandustootmise tavasid, mis suurendavad viljakust ja tootlikkust, aitavad säilitada ökosüsteeme, suurendavad kliimamuutuste, äärmuslike ilmastikunähtuste, põua, üleujutuste ja muude loodusõnnetustega kohanemise suutlikkust ning parandavad järk-järgult maa ja pinnase kvaliteeti.
- 2.5 Säilitada 2020. aastaks seemnete, põllukultuuride, põllumajandus- ja koduloomade ning nende metsikute sugulasliikide geneetiline mitmekesisus, muu hulgas riiklike, piirkondlike ja rahvusvaheliste seemne- ja taimevarude nõuetekohase haldamisega, ning toetada geneetilistest varudest ja nendega seotud traditsioonilistest teadmistest tuleneva kasu õiglast ja võrdset jagamist vastavalt rahvusvaheliste kokkulepetele.

- 2.a Suurendada, muu hulgas tihedama rahvusvahelise koostöö kaudu, investeringuid maapiirkondade taristutesse, põllumajandust käsitletavatesse teadusuuringutesse ja teabeleviteenustesse, tehnika arengusse ning taimede ja karja genofondi, et tõsta põllumajanduse tootlikkust arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides.
- 2.b Kooskõlas Doha arengukava üle peetavate läbirääkimiste vöoruga kõrvaldada ja vältida kaubanduspiiranguid ja -moonutusi maailma põllumajandusturgudel, kõrvaldades samaaegselt põllumajandustoodangu ekspordisubsiidiumid mis tahes vormis ja kõik samaväärse mõjuga ekspordimeetmed.
- 2.c Võtta meetmeid, et tagada toidukaupade ja nendest valmistatud toodete turgude nõuetekohane toimimine ning soodustada õigeaegset juurdepääsu turuteabele, sealhulgas toiduvarusid käsitlevale teabele, ja vältida toidu hindade äärmuslikku kõikumist.

3. eesmärk. Tagada kõikidele vanuserühmadele hea tervis ja heaolu

- 3.1 Viia 2030. aastaks kogu maailmas emade suremus alla 70 surmajuhtumini iga 100 000 elussünni kohta.
- 3.2 Kaotada 2030. aastaks vastsünninute ja alla 5-aastaste laste völditavad surmad, kusjuures kõik riigid peaksid vähendama vastsünninute suremust vähemalt 12 surmajuhtumini 1000 elusalt sünninud lapse kohta ja alla 5-aastaste laste suremust vähemalt 25 surmajuhtumini 1000 elusalt sünninud lapse kohta.
- 3.3 Kaotada 2030. aastaks aiosi, tuberkuloosi, malaaria ja ravimata jäänud troopiliste haiguste epideemiad ning völdelda hepatiidi, vee kaudu levivate haiguste ja muude nakkushaigustega.
- 3.4 Vähendada ennetustegevuse ja ravimise abil 2030. aastaks kolmandiku vöorra mittenakkavatest haigustest tingitud enneaegsete surmade arvu ning edendada vaimset tervist ja heaolu.
- 3.5 Tugevdada kahjulike sõltuvuste, sealhulgas narkootikumide kuritarvitamise ja suitsetamise ennetamist ja ravi.
- 3.6 Vähendada 2020. aastaks poole vöorra liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arvu.
- 3.7 Tagada 2030. aastaks seksuaal- ja reproduktiivtervise teenuste, sealhulgas pereplaneerimis-, teavitus- ja haridusteenuste üldine kättesaadavus ning reproduktiivtervise lisamine riiklikesse tegevuskavadesse.
- 3.8 Tagada kõikidele inimestele üldine arstiabi, sealhulgas kaitse finantsriskide eest, juurdepääs kvaliteetsetele elementaarsetele tervishoiuteenustele ning ohututele, tõhusatele, kvaliteetsetele ja taskukohastele ravimitele ja vaktsiinidele.
- 3.9 Vähendada 2030. aastaks oluliselt ohtlikest kemikaalidest ning saastunud õhust, veest ja pinnasest põhjustatud surmade ja haigestumiste arvu.
- 3.a Tugevdada Maailma Terviseorganisatsiooni tubakatoodete tarbimise piiramist käsitleva raamkonventsiooni rakendamist kõikides riikides vastavalt vajadusele.
- 3.b Toetada peamiselt arengumaades levivate nakkushaiguste ja mittenakkavate haiguste vaktsiinide ja ravimite alaseid uuringuid ja nende väljatöötamist, tagada taskukohaste hädavajalike ravimite ja vaktsiinide kättesaadavus kooskõlas kaubandusaspektide lepingut (TRIP-leping) ja tervisekaitset käsitleva Doha deklaratsiooniga, milles kinnitatakse arenguriikide õigust kasutada intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu paindlikkust käsitlevaid sätteid, et kaitsta rahva tervist ja eelkõige tagada, et ravimid on kõikidele kättesaadavad.
- 3.c Suurendada oluliselt tervishoiu rahastamist ja tervishoiutöötajate värbamist, arendamist, koolitust ja töölhoidmist arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides ja väikestes arenevates saareriikides.
- 3.d Suurendada kõikide riikide, eelkõige arenguriikide varase hoiatamise, riskide vähendamise ning kohalike ja ülemaailmsete terviseriskidega vöitlemise alast suutlikkust.

4. eesmärk. Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused

- 4.1 Tagada 2030. aastaks kõikidele tüdrukutele ja poistele täielikult tasuta, õiglane ja kvaliteetne alg- ja keskharidus, mis tagab asjakohased ja tõhusad õpitulemused.
- 4.2 Tagada, et 2030. aastaks on kõikidele tüdrukutele ja poistele kättesaadav kvaliteetne väikelaste arendamine, hoid ja koolieelne haridus, et nad oleksid valmis alustama alghariduse omandamist.
- 4.3 Tagada, et 2030. aastaks on kõikidele naistele ja meestele võrdselt kättesaadav taskukohane ja kvaliteetne tehniline, kutse- ja kolmanda astme haridus, kaasa arvatud kõrgharidus.
- 4.4 Suurendada 2030. aastaks oluliselt noorukite ja täiskasvanute arvu, kellel on tööhõives osalemiseks, inimväärse töö leidmiseks ja ettevõtlusega tegelemiseks vajalikud oskused, sealhulgas tehnilised ja kutseoskused.
- 4.5 Kaotada 2030. aastaks sooline ebavõrdsus hariduses ja tagada ebasoodsas olukorras olevatele inimestele, sealhulgas puudega inimestele, põlisrahvastele ja ebasoodsas olukorras olevatele lastele, juurdepääs kõikidele haridusastmetele.
- 4.6 Tagada, et 2030. aastaks on kõik noorukid ja oluline osa täiskasvanutest (nii meestest kui naistest) omandanud kirja- ja arvutusoskuse.
- 4.7 Tagada 2030. aastaks, et kõik õppurid omandavad teadmised ja oskused, mis on vajalikud säästva arengu toetamiseks, pakkudes muu hulgas teadmisi säästvast arengust ja säästvast eluviisist, inimõigustest, soolisest võrdsõiguslikkusest, rahu ja vägivaldatu kultuuri edendamisest, maailmakodanikuks olemisest ja kultuurilise mitmekesisuse hindamisest ning kultuuri osast säästva arengu saavutamisel.
- 4.a Ehitada ja uuendada haridusasutusi, et muuta need lapsesõbralikuks, puudega inimeste vajadusi arvestavaks ja sootundlikuks ning tagada turvaline, vägivaldatu, kaasav ja tõhus õpikeskkond kõikidele.
- 4.b Suurendada 2020. aastaks kogu maailmas oluliselt stipendiumide arvu, mis antakse arenguriikidele, eelkõige vähim arenenud riikidele, väikestele arenevatele saareriikidele ja Aafrika riikidele, sealhulgas arenenud ja arenguriikide osalemiseks kutseharidus-, info- ja sidetehnoloogiaalastes, tehnilistes ja insenerihariduse alastes ning teadusprogrammides.
- 4.c Suurendada 2030. aastaks oluliselt kvalifitseeritud õpetajate arvu, korraldades muu hulgas rahvusvahelises koostöös õpetajakoolitusi arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides ja väikestes arenevates saareriikides.

5. eesmärk. Saavutada sooline võrdsõiguslikkus ning suurendada naiste ja tütarlaste mõjuvõimu

- 5.1 Lõpetada kõikjal naiste ja tütarlaste diskrimineerimine mis tahes kujul.
- 5.2 Teha lõpp mistahes kujul esinevale naiste ja tütarlaste vastasele vägivaldale avalikus ja erasektoris, sealhulgas inimkaubandusele ja seksuaalsele ning muul viisil ärakasutamisele.
- 5.3 Teha lõpp kahjulikele tavadele, näiteks laste ja noorukite abielud ning sundabielud ja naiste suguelundite moonutamine.
- 5.4 Tunnustada ja väärtustada tasustamata hooldamist ja kodutöid, osutades avalikke teenuseid, tagades taristu ja sotsiaalkaitse ning propageerides riigis sobival viisil kohustuste jagamist leibkonnas ja perekonnas.
- 5.5 Tagada, et naistel on võrdsed võimalused täielikult ja tõhusalt osaleda poliitikat, majandust ja avalikku elu käsitlevate otsuste tegemises kõikidel tasanditel.

- 5.6 Tagada seksuaal- ja reproduktiivtervise teenuste üldine kättesaadavus ning reproduktiivtervisega seonduvad õigused kooskõlas rahvusvahelise rahvastiku- ja arengukonverentsi ning Pekingi tegevusprogrammiga ning nende järelkonverentside aruannetega.
- 5.a Viia läbi reformid, et tagada naistele võrdne õigus majandusressurssidele ning juurdepääs maaomandile ja maa üle otsustamisele ning muus vormis varale, finantsteenustele, pärandile ja loodusvaradele kooskõlas siseriiklike seadustega.
- 5.b Suurendada võimalusi avardava tehnoloogia, eelkõige info- ja sidetehnoloogia kasutamist naiste mõjuvõimu suurendamiseks.
- 5.c Võtta vastu ja tugevdada usaldusväärseid tegevuspoliitikaid ja rakendusakte soolise võrddõiguslikkuse ning naiste ja tütarlaste mõjuvõimu tagamiseks kõikidel tasanditel.

6. eesmärk. Tagada kõikidele joogivesi ja kanalisatsioon ning veevarude säästev majandamine

- 6.1 Tagada 2030. aastaks kõikidele inimestele üldine ja õiglane juurdepääs ohutule ja taskukohasele joogiveele.
- 6.2 Tagada 2030. aastaks kõikidele inimestele õiglane juurdepääs piisavale kanalisatsioonile ja hügieenile ning teha lõpp avalikule roojamisele, pöörates erilist tähelepanu naiste ja tütarlaste ning ebasoodsas olukorras olevate inimeste vajadustele.
- 6.3 Parandada 2030. aastaks vee kvaliteeti, vähendades saastamist, tehes lõpu keelatud kohtadesse prügi mahapanekule ja viies miinimumini ohtlike kemikaalide ja materjalide keskkonda heitmine, vähendades poole võrra puhastamata reovee kogust ja suurendades kogu maailmas oluliselt jäätmete ringlussevõttu ja ohutut taaskasutust.
- 6.4 Muuta 2030. aastaks veekasutus kõikides sektorites oluliselt tõhusamaks ja tagada magevee säästlik ammutamine ja kasutamine, et lahendada veepuuduse probleem, ning vähendada oluliselt veepuuduse all kannatavate inimeste arvu.
- 6.5 Rakendada 2030. aastaks veeressursside integreeritud haldamine kõikidel tasanditel, sealhulgas vajadusel piiriülese koostöö raames.
- 6.6 Kaitsta ja taastada 2020. aastaks veega seotud ökosüsteeme, sealhulgas mägesid, metsi, märgalasid, jõgesid, põhjaveekihte ja järvi.
- 6.a Laiendada 2030. aastaks rahvusvahelist koostööd ja suurendada toetust arengumaadele, et suurendada nende võimekust vee ja kanalisatsiooniga seotud tegevuste ja programmide rakendamisel, sealhulgas vee ammutamise, magestamise, tõhusa veekasutuse, reovee puhastamise, ringlussevõtu ja taaskasutuse tehnoloogiate valdkonnas.
- 6.b Toetada ja intensiivistada kohalike kogukondade osalemist vee ja kanalisatsiooni haldamise parandamisel.

7. eesmärk. Tagada taskukohane, usaldusväärne, säästev ja kaasaegne energia kõigile

- 7.1 Tagada 2030. aastaks taskukohane, usaldusväärne, säästev ja kaasaegne energia kõigile.
- 7.2 Suurendada 2030. aastaks oluliselt taastuvenergia osakaalu ülemaailmselt toodetavas energias.
- 7.3 Kahekordistada 2030. aastaks energiatõhususe määra.
- 7.a Tugevdada 2030. aastaks rahvusvahelist koostööd, et teha kättesaadavaks puhta energia alased teadusuuringud ja tehnoloogia, sealhulgas taastuvenergia kasutamise tehnoloogia ning energiatõhusust suurendav, kaasaegne ja puhtam fossiilkütuste kasutamise tehnoloogia, ning toetada investeeeringuid energiataristusse ja puhta energia

tehnoloogiasse.

- 7.b Laiendada 2030. aastaks taristut ja uuendada tehnoloogiat kaasaegsete ja säästvate energiateenuste osutamiseks kõikides arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides, väikestes arenevates saareriikides ja merepiirita arenguriikides, kooskõlas nende riikide toetuskavadega.

8. eesmärk. Toetada säästvat, kaasavat ja jätkusuutlikku majandusarengut ning tagada kõigile inimestele inimväärne töö.

- 8.1 Säilitada majanduskasv elaniku kohta vastavalt kohalikule olukorrale, eelkõige vähemalt 7% SKT-st aastas vähim arenenud riikides.
- 8.2 Saavutada suurem majanduslik tootlikkus, kasutades mitmekesistamist, tehnoloogia uuendamist ja innovatsiooni ning keskendudes muu hulgas kõrge lisandväärtusega ja töömahukatele sektoritele.
- 8.3 Propageerida arengule suunatud tegevuspoliitikaid, et toetada viljakaid tegevusi, inimväärsete töökohtade loomist, ettevõtlust, loovust ja innovatsiooni ning ergutada mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete loomist, tehes muu hulgas kättesaadavamaks finantsteenused.
- 8.4 Muuta kogu maailmas ressursside kasutamine tarbimises ja tootmises 2030. aastaks järk-järgult tõhusamaks ning püüda selle poole, et kooskõlas säästva tarbimise ja tootmise programmide kümneaastase raamistikuga siduda majanduskasv lahti keskkonnaseisundi halvenemisest, kusjuures arenenud riigid peavad olema siin teenäitajaks.
- 8.5 Saavutada 2030. aastaks kõikide naiste ja tütarlaste, sealhulgas noorte ja puudega inimeste täielik ja viljakas tööhõive ning tagada neile inimväärne ja võrdne tasu võrdse töö eest.
- 8.6 Vähendada 2020. aastaks oluliselt nende noorte arvu, kes ei tööta ega omanda haridust või kutset.
- 8.7 Võtta kohe tõhusaid meetmeid, et teha lõpp sunnitööle, kaasaegsele orjandusele ja inimkaubitsemisele, ning tagada lapstööjõu kasutamise kõige rängemate vormide, sealhulgas lapssõdurite värbamise ja kasutamise keelustamine ja väljajuurimine ning teha 2025. aastaks lõpp lapstööjõu kasutamisele mis tahes kujul.
- 8.8 Kaitsta töötajate õigusi ning toetada ohutute ja turvaliste tööttingimuste loomist kõikidele töötajatele, sealhulgas võõrtöötajatele, eelkõige naistele, ja ebakindlates töösuhetes olevatele töötajatele.
- 8.9 Töötada välja ja rakendada 2030. aastaks säästva turismi edendamise tegevuspoliitika, et luua töökohti ja propageerida kohalikku kultuuri ja tooteid.
- 8.10 Tugevdada riikide finantseerimisasutuste suutlikkust ergutada panga-, kindlustus- ja finantsteenuste kasutamist ning tagada nende teenuste kättesaadavus kõigile.
- 8.a Suurendada arenguriikidele, eelkõige vähim arenenud riikidele, antavat kaubandusabi, muu hulgas vähim arenenud riikidele antavat kaubandusega seotud abi käsitleva tõhustatud integreeritud raamistiku kaudu.
- 8.b Töötada 2020. aastaks välja ja rakendada ülemaailmne tegevuskava noorte tööhõive tagamiseks ning rakendada Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ülemaailmne töökohtade pakt.

9. eesmärk. Ehitada vastupidav taristu, toetada kaasavat ja säästlikku industrialiseerimist ning innovatsiooni

- 9.1 Arendada välja kvaliteetne, usaldusväärne, säästlik ja vastupidav taristu, sealhulgas piirkondlik ja piiriülene taristu, et toetada majandusarengut ja inimeste heaolu, ning tagada, et see taristu on kõikidele taskukohane ja võrdselt kättesaadav.
- 9.2 Toetada kaasavat ja säästvat industrialiseerimist ning suurendada 2030. aastaks oluliselt tööstuse osakaalu

tööhõives ja sisemajanduse kogutoodangus, võttes arvesse kohalikku olukorda, ning kahekordistada seda osakaalu vähim arenenud riikides.

- 9.3 Muuta finantsteenused, sealhulgas taskukohased laenud, kättesaadavamaks väikestele tööstusettevõtetele ja muudele ettevõtetele, seda eelkõige arengumaades, ning suurendada nende integreerimist väärtusahelatesse ja turgudele.
- 9.4 Uuendada 2030. aastaks taristut ja moderniseerida tööstusharud, et need oleksid jätkusuutlikud, tõhustades ressurside kasutamist ja võttes kasutusele puhtad ja keskkonnoaohutud tehnoloogiad ja tööstusprotsessid, kusjuures kõik riigid võtavad meetmeid vastavalt enda suutlikkusele.
- 9.5 Intensiivistada teadusuuringuid, suurendada tööstussektori tehnoloogilist suutlikkust kõikides riikides, eelkõige arenguriikides, ning ergutada innovatsiooni ja suurendada 2030. aastaks oluliselt teadusuuringute ja arendustegevusega tegelevate töötajate arvu miljoni elaniku kohta ning avaliku ja erasektori kulutusi teadusuuringutele ja arendustegevusele.
- 9.a Toetada säästliku ja vastupidava taristu arendamist arenguriikides, suurendades Aafrika riikidele, vähim arenenud riikidele, merepiirita arenguriikidele ja väikestele arenevatele saareriikidele antavat finants- ja tehnilist abi.
- 9.b Toetada arengumaades omamaise tehnoloogia arendamist, teadusuuringuid ja arendustegevust, tagades muu hulgas soodsa tegevuspoliitilise keskkonna tööstuse mitmekesistamiseks ja kaupadele lisandväärtuse andmiseks.
- 9.c Parandada oluliselt info- ja sidetehnoloogia kättesaadavust ning püüda selle poole, et tagada 2020. aastaks vähim arenenud riikide elanikele üldine ja taskukohane juurdepääs internetile.

10. eesmärk. Vähendada ebavõrdsust nii riikide sees kui ka nende vahel

- 10.1 Saavutada 2030. aastaks järk-järgult sissetulekute skaalal alumise 40% moodustava elanikkonna sissetulekute suurenemine riigi keskmisest kiiremini ning säilitada see kasv.
- 10.2 Suurendada 2030. aastaks kõikide inimeste mõjuvõimu, sõltumata nende vanusest, soost, puudest, rassist, rahvusest, päritolust, usutunnistusest ja majanduslikust või muust seisundist, ning toetada nende sotsiaalset, majanduslikku ja poliitilist kaasamist.
- 10.3 Tagada võrdsed võimalused ja vähendada sissetulekute ebavõrdsust, tühistades muu hulgas diskrimineerivad seadused, tegevuspoliitikad ja tavad ning toetades sobivaid õigusakte, tegevuspõhimõtteid ja meetmeid.
- 10.4 Võtta vastu tegevuspoliitikad, eelkõige maksustamist, töötasu ja sotsiaalkaitset käsitlevad põhimõtted, ning saavutada järk-järgult suurem võrdsus.
- 10.5 Täiustada ülemaailmsete finantsturgude ja finantseerimisasutuste reguleerimist ja kontrolli nende üle ning tugevdada selliste õigusnormide rakendamist.
- 10.6 Tagada arengumaade suurem esindatus ja mõjuvõim ülemaailmsete rahvusvaheliste majandus- ja finantseerimisasutuste otsustusprotsessis, et muuta nende asutuste tegevus tõhusamaks, usaldusväärsemaks, vastutustundlikumaks ja põhjendatumaks.
- 10.7 Toetada inimeste distsiplineeritud, ohutut, korrapärast ja vastutustundlikku rännet ja liikuvust, sealhulgas planeeritud ja hästi hallatud rändepõhimõtete rakendamise abil.
- 10.a Kohaldada kooskõlas Maailma Kaubandusorganisatsiooni kokkulepetega arenguriikide, eelkõige vähim arenenud riikide suhtes eri- ja sooduskohtlemist.

- 10.b Stimuleerida ametlikku arenguabi ja rahavooge, sealhulgas välismaiseid otseinvesteeringuid neid kõige enam vajavatesse riikidesse, eelkõige vähim arenenud riikidesse, Aafrika riikidesse, väikestesse arenevatesse saareriikidesse ja merepiirita arenguriikidesse, kooskõlas nende riikide arengukavade ja –programmidega.
- 10.c Vähendada 2030. aastaks sisserändajate poolt kodumaale saadetava raha ülekande maksumust alla 3% ja kaotada ülekandekanalid, kus ülekande maksumus on kõrgem kui 5%.

11. eesmärk. Muuta linnad ja asulad kaasavaks, turvaliseks, vastupidavaks ja säästvaks

- 11.1 Tagada 2030. aastaks kõikidele piisav, turvaline ja taskukohane eluase ning põhiteenused ja moderniseerida räämas agulid.
- 11.2 Tagada 2030. aastaks kõikidele turvalised, taskukohased, kättesaadavad ja säästvad transpordisüsteemid ja parandada liiklusohutust, eelkõige ühistranspordi osakaalu suurendamise abil ja pöörates rohkem tähelepanu ebasoodsas olukorras olevate inimeste, naiste, laste, puudega inimeste ja vanemate inimeste vajadustele.
- 11.3 Suurendada 2030. aastaks kaasavat ja jätkusuutlikku linnastumist ning osalemist võimaldava, tervikliku ja jätkusuutliku inimasustuse planeerimise ja haldamise suutlikkust kõikides riikides.
- 11.4 Suurendada jõupingutusi maailma kultuuri- ja looduspärandi kaitsmiseks.
- 11.5 Vähendada 2030. aastaks oluliselt suremust ja sellest mõjutatud inimeste arvu ning vähendada oluliselt loodusõnnetuste, sealhulgas veega seotud õnnetuste põhjustatud otsese majandusliku kahju osakaalu ülemaailmses sisemajanduse kogutoodangus, keskendudes vaeste ja ebasoodsas olukorras olevate inimeste kaitsmisele.
- 11.6 Vähendada 2030. aastaks linnade negatiivset keskkonnamõju elaniku kohta, pöörates erilist tähelepanu õhu kvaliteedile ning olme- ja muude jäätmete käitlemisele.
- 11.7 Tagada 2030. aastaks eelkõige naistele ja lastele, vanematele inimestele ja puudega inimestele vaba juurdepääs turvalistele, kaasavatele ja ligipääsetavatele rohealadele ja avalikule ruumile.
- 11.a Toetada positiivseid majandus-, sotsiaal- ja keskkonnasuhteid linna-, äärelinna- ja maapiirkondade vahel, tugevdades riiklikku ja piirkondlikku arenguplaneerimist.
- 11.b Suurendada 2020. aastaks oluliselt linnade ja asulate arvu, võttes vastu ja rakendades integreeritud tegevuspoliitikaid ja kavasad, mille eesmärk on kaasamine, ressursitõhusus, kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine ning loodusõnnetustega toimetulemine, ning koostada ja rakendada kooskõlas loodusõnnetuse ohu vähendamise Sendai raamistikuga aastateks 2015-2030 terviklikke riskide ohjamise põhimõtteid kõikidel tasanditel.
- 11.c Toetada vähim arenenud riike kohalikest materjalidest säästvate ja vastupidavate hoonete ehitamisel, andes neile muu hulgas finants- ja tehnilist abi.

12. eesmärk. Tagada säästev tarbimine ja tootmine

- 12.1 Rakendada säästva tarbimise ja tootmise programmide kümneaastane raamistik; tegutsema peavad kõik riigid eesotsas arenenud riikidega, võttes arvesse arenguriikide arengutaset ja võimekust.
- 12.2 Saavutada 2030. aastaks loodusvarade säästev majandamine ja tõhus kasutamine.
- 12.3 Vähendada 2030. aastaks jaekaubanduse ja tarbijate tasandil elaniku kohta tekkivaid toidujäätmeid poole võrra ning vähendada toidu kadu tootmis- ja tarneahelas, kaasa arvatud saagikoristusjärgsed kaod.
- 12.4 Saavutada 2020. aastaks kemikaalide ja kõikide jäätmete keskkonnaohutu käitlemine kooskõlas kokkulepitud

rahvusvaheliste raamistikega kogu nende elutsükli jooksu ning vähendada oluliselt nende sattumist õhku, vette ja pinnasesse, et viia miinimumini nende negatiivne mõju inimtervisele ja keskkonnale.

- 12.5 Vähendada 2030. aastaks vältimise, vähendamise, ringlussevõtu ja taaskasutamisega oluliselt jäätmete teket
- 12.6 Stimuleerida ettevõtteid, eelkõige suurettevõtteid ja rahvusvahelisi kontserne, tegutsema säästvalt ning lisama säästmist käsitlev teave oma aruannetesse.
- 12.7 Toetada säästvaid riigihankeid kooskõlas riikide tegevuspoliitikate ja prioriteetidega.
- 12.8 Tagada 2030. aastaks, et kõik inimesed on informeeritud ja teadlikud säästvast arengust ning loodusega kooskõlas olevast eluviisist.
- 12.a Toetada arenguriike, et nad saaksid suurendada oma teaduslikku ja tehnoloogilist suutlikkust, et minna üle säästvale tarbimisele ja tootmisele.
- 12.b Töötada välja ja rakendada vahendid, mille abil mõõta säästva arengu mõju säästvale turismile, mis loob töökohti ja propageerib kohalikku kultuuri ja tooteid.
- 12.c Kaotada raiskavat tarbimist soodustavad ebatõhusad fossiilsete kütuste toetused, kõrvaldades turumoonutused vastavalt kohalikele olukorrale, kaasa arvatud maksustamise ümberkorraldamine ja olemasolevatest kahjulikest toetustest järk-järguline loobumine vastavalt nende kahjulikele keskkonnamõjule, võttes täielikult arvesse arenguriikide spetsiifilisi vajadusi ja tingimusi ning viies võimalik negatiivne mõju nende arengule miinimumini viisil, mis kõige vähem kahjustab vaeseid ja mõjutatavaid kogukondi.

13. eesmärk. Võtta kiiresti meetmeid kliimamuutuste ja nende mõjuga võitlemiseks*

- 13.1 Suurendada kõikide riikide vastupidavust kliimaga seotud ohtudele ja loodusõnnetustele ning nende suutlikkust kohaneda kliimamuutustega.
- 13.2 Lülitada kliimamuutustega võitlemise meetmed riiklikesse tegevuspoliitikatesse, tegevuskavadesse ja planeerimisse.
- 13.3 Täiustada haridust, teadlikkuse suurendamist ning inimeste ja asutuste suutlikkust kliimamuutuste leevendamise, nendega kohanemise, nende mõjude vähendamise ja nende eest varase hoiatamise valdkonnas.
- 13.a Täita ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni arenenud osalisriikide lubadus kaasata 2020. aastaks igal aastal erinevatest allikatest kokku 100 miljardit USA dollarit arenguriikide vajaduste rahuldamiseks seoses leevendusmeetmetega ja tegevuskava rakendamise läbipaistvuse tagamisega ning käivitada võimalikult kiire kapitaliseerimisega täismahus roheline kliimafond.
- 13.b Toetada kliimamuutustega seotud tõhusa planeerimise ja juhtimise suutlikkuse suurendamise mehhanisme vähim arenenud riikides ja väikestes arenevates saareriikides, keskendudes muu hulgas naistele, noortele ning kohalikele ja tõrjutud kogukondadele.

* Me tunnustame ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kui peamist rahvusvahelist valitsustevahelist foorumit, kus peetakse läbirääkimisi kliimamuutusi käsitlevate ülemaailmsete meetmete üle.

14. eesmärk. Kaitsta ja kasutada säästvalt ookeane, meresid ja mere elusressursse, et saavutada säästev areng

- 14.1 Vältida ja oluliselt vähendada 2025. aastaks mere saastamist mis tahes vormis, eelkõige maal toimuva tegevuse tagajärjel, kaasa arvatud mereprahi ja toitainetega saastamine.
- 14.2 Saavutada 2020. aastaks mere- ja rannikuökosüsteemide säästev haldamine ja kaitse, et vältida tõsist kahjulikku mõju, tugevdades muu hulgas nende ökosüsteemide vastupidavust ja võttes meetmeid nende

taastamiseks, et ookeanid oleksid heas seisundis ja viljakad.

14.3 Vähendada ookeani hapestumise mõju, sealhulgas tugevama teadusliku koostöö abil kõikidel tasanditel.

14.4 Saavutada 2020. aastaks mereressursside kasutamise tõhus reguleerimine ja teha lõpp ülepüügile, ebaseaduslikule, teatamata ja reguleerimata kalapüügile ning hävitavatele püügitarvetele ja rakendada teaduslikult põhjendatud halduskavasid kalavarude taastamiseks võimalikult kiire aja jooksul vähemalt tasemele, kus kalapüük toimub maksimaalse jätkusuutliku saagikuse piires vastavalt liikide bioloogilistele omadustele.

14.5 Võtta 2020. aastaks kaitse alla vähemalt 10% ranniku- ja merealadest kooskõlas riiklike ja rahvusvaheliste seadustega ning tuginedes parimale olemasolevale teaduslikule teabele.

14.6 Keelata 2020. aastaks teatud kalandustoetused, mis soodustavad tootmise ülevõimsust ja ülepüüki; kaotada toetused, mis soodustavad ebaseaduslikku, teatamata ja reguleerimata kalapüüki, ning hoiduda uute toetuste kasutuselevõttust, mõistes, et arenguriikide ja vähim arenenud riikide asjakohane ja tõhus sooduskohtlemine² peaks moodustama Maailma Kaubandusorganisatsiooni kalandustoetusi käsitlevate läbirääkimiste lahutamatu osa.

14.7 Suurendada 2030. aastaks majanduslikku kasu, mida väikesed arenevad saareriigid ja vähim arenenud riigid saavad mereressursside säästvast kasutamisest, sealhulgas säästvast kalandusest, vesiviljelusest ja turismist.

14.a Süvendada teaduslikult põhjendatud teadmisi, arendada teadusuuringute suutlikkust ja jagada meretehnoloogiat vastavalt valitsustevahelise okeanograafikomisjoni meretehnoloogia siiret käsitlevatele suunistele, selleks et parandada ookeanide seisundit ja suurendada merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse panust arenguriikide, eelkõige väikeste arenevate saareriikide ja vähim arenenud riikide arengusse.

14.b Tagada väikestele käsitööstuslikele kaluritele juurdepääs mereressurssidele ja turgudele.

14.c Tugevdada ookeanide ja nendes leiduvate ressursside kaitset ja säästvat kasutamist, rakendades rahvusvahelist õigust vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsioonile (UNCLOS), mis sätestab ookeanide ja nende ressursside kaitse õigusraamistiku, nagu on öeldud deklaratsiooni „Soovitud tulevikuvision“ punktis 158.

15. eesmärk. Kaitsta ja taastada maismaa ökosüsteeme ning propageerida nende säästvat kasutamist; majandada metsi säästvalt, võidelda kõrbestumisega ning peatada ja pöörata ümber pinnase halvenemine ja bioloogilise mitmekesisuse hävimine

15.1 Tagada 2020. aastaks maismaaökosüsteemide ja sisemaa mageveeökosüsteemide ja ökosüsteemiteenuste, eelkõige metsade, märgalade, mägede ja kuivalade kaitse, taastamine ja säästev kasutamine kooskõlas rahvusvaheliste kokkulepete raames võetud kohustustega.

15.2 Saavutada 2020. aastaks kõikide metsaliikide säästev majandamine, peatada metsa raadamine, taastada rikutud metsad ja suurendada kogu maailmas oluliselt metsastamist ja metsade uuendamist.

15.3 Peatada 2030. aastaks kõrbestumine, taastada rikutud maa ja pinnas, sealhulgas kõrbestumise, põua ja üleujutuste tagajärjel rikutud maa, ning püüelda maailma poole, kus maad ei rikuta.

15.4 Tagada 2030. aastaks mägede ökosüsteemide ja nende bioloogilise mitmekesisuse kaitse, et suurendada nende võimet osutada säästvaks arenguks esmatähtsaid ökosüsteemiteenuseid.

15.5 Võtta kiireloomulisi ja olulisi meetmeid, et vähendada looduslike elupaikade seisundi halvenemist, peatada

² Võttes arvesse Maailma Kaubandusorganisatsioonis toimuvaid läbirääkimisi, Doha arengukava ja Hongkongis toimunud ministrite konverentsil vastuvõetud deklaratsiooni.

bioloogilise mitmekesisuse hävimine, tagada 2020. aastaks ohustatud liikide kaitse ning vältida nende väljasuremist.

- 15.6 Toetada geneetiliste ressursside kasutamisest tuleneva kasu võrdset ja õiglast jagamist ning asjakohast juurdepääsu neile ressurssidele vastavalt rahvusvahelistele kokkulepetele.
- 15.7 Võtta kiireloomulisi meetmeid, et teha lõpp kaitsealuste taime- ja loomaliikide salaküttimisele ja nendega kauplemisele ning lahendada loodustoodete ebaseadusliku nõudluse ja pakkumise probleem.
- 15.8 Rakendada 2020. aastaks meetmed, et vältida ja oluliselt vähendada sissetungivate võõrliikide mõju maa- ja veeökosüsteemidele ning hoida prioriteetsed võõrliigid kontrolli all või need hävitada.
- 15.9 Lisada 2020. aastaks ökosüsteemi ja bioloogilise mitmekesisuse mõiste riiklikesse ja kohalikesse arengukavadesse ja -protsessidesse, vaesuse kaotamise tegevuskavadesse ja aruandlusse.
- 15.a Kaasata kõikidest allikatest pärit finantsvahendid bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitsele ja säästvasse kasutamisse ning suurendada oluliselt nende summat.
- 15.b Kaasata kõikidest allikatest pärit olulised vahendid kõikidel tasanditel metsade säästvasse majandamisse ning pakkuda arenguriikidele piisavaid stiimuleid metsade säästvaks majandamiseks, sealhulgas nende kaitseks ja uuendamiseks.
- 15.c Suurendada ülemaailmset toetust, et võidelda kaitsealuste liikide salaküttimise ja nendega kauplemisega, suurendades muu hulgas kohalike kogukondade suutlikkust teenida endale elatist säästvate meetoditega.

16. eesmärk. Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada kõikidele õiguskaitse kättesaadavus ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid

- 16.1 Vähendada kõikjal oluliselt vägivalda mistahes kujul ja sellega seotud surmade arvu.
- 16.2 Teha lõpp laste kuritarvitamisele ja ekspluaterimisele, lastega kaubitsemisele ning lastevastasele vägivaldale ja laste piinamisele mistahes kujul.
- 16.3 Propageerida riikide ja rahvusvahelisel tasandil õigusriigi põhimõtet ja tagada kõikidele inimestele võrdne õiguskaitse.
- 16.4 Vähendada 2030. aastaks oluliselt ebaseaduslikke raha- ja relvavooge, tõhustada varastatud varade sissenõudmist ja tagastamist ning võidelda mistahes vormis organiseeritud kuritegevusega.
- 16.5 Vähendada oluliselt korruptsiooni ning altkäemaksude andmist ja võtmist mistahes vormis.
- 16.6 Luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja ausalt tegutsevad institutsioonid.
- 16.7 Tagada reageeriv, kaasav, osalemist võimaldav ja esinduslik otsustusprotsess kõikidel valitsemistasanditel.
- 16.8 Suurendada ja tugevdada arenguriikide osalemist globaalses valitsemises.
- 16.9 Anda 2030. aastaks kõikidele inimestele õiguslikult määratletud identiteet, sealhulgas registreerida kõik sünnid.
- 16.10 Tagada üldsusele juurdepääs teabele ja nende põhivabaduste kaitse koostöös riiklike õigusaktide ja rahvusvaheliste kokkulepetega.
- 16.a Suurendada eelkõige arenguriikide asjaomaste riiklike ametiasutuste suutlikkust vältida vägivalda ning võidelda terrorismi ja kuritegevusega kõikidel tasanditel.

16.b Toetada ja jõustada diskrimineerimisvastaseid õigusakte ja säästvat arengut käsitlevaid tegevuspoliitikaid.

17. eesmärk. Tugevdada tegevuskava rakendamise meetodeid ja taaselustada säästva arengu alane ülemaailmne partnerlus

Raha

17.1 Suurendada siseriiklike vahendite kaasamist, sealhulgas arenguriikidele rahvusvahelist abi andes, et suurendada riikide maksukogumisalast suutlikkust.

17.2 Arenenud riigid täidavad täielikult ametliku arenguabi andmise kohustused, sealhulgas paljude arenenud riikide võetud kohustus anda ametlikust arenguabist/kogurahvatulust 0,7% arenguriikidele ja 0,15–0,2% vähim arenenud riikidele; ametliku arenguabi doonorriikidel palutakse kaaluda ametlikust arenguabist/kogurahvatulust vähemalt 0,2% andmist vähim arenenud riikidele.

17.3 Kaasata erinevatest allikatest pärit täiendavad finantsvahendid arenguriikide toetamiseks.

17.4 Aidata arenguriikidel saavutada pikaajaline võlgade teenindamise stabiilsus kooskõlastatud tegevusega, mille eesmärk on toetada vastavalt vajadusele võlgade finantseerimist, vähendamist ja restruktureerimist ning vähendada suure võlakoormusega riikide välisvõlga, et leevendada võlgade tagasimaksmisega seotud probleeme.

17.5 Võtta vastu ja rakendada investeeeringuid toetavad süsteemid vähim arenenud riikides.

Tehnoloogia

17.6 Tugevdada Põhja-Lõuna, Lõuna-Lõuna ja kolmepoolset piirkondlikku rahvusvahelist koostööd teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni valdkonnas; suurendada teadmiste jagamist vastastikku kokkulepitud tingimustel, sealhulgas olemasolevate mehhanismide vahelise parema koostöö abil, eelkõige ÜRO tasandil, ja ülemaailmse tehnosiirde hõlbustamise mehhanismi abil.

17.7 Toetada keskkonnaohutute tehnoloogiate arendamist ja soodustingimustel siiret, tutvustamist ja levitamist arenguriikides vastavalt kahepoolsetele kokkulepetele.

17.8 Võtta 2017. aastaks täielikult kasutusele tehnologiapank ja vähim arenenud riikide teadustöö-, tehnoloogia- ja innovatsioonialase suutlikkuse suurendamise mehhanismid ning edendada võimalusi avardava tehnoloogia, eelkõige info- ja sidetehnoloogia kasutamist.

Suutlikkuse suurendamine

17.9 Suurendada rahvusvahelist toetust, et tõhusalt ja sihipäraselt suurendada arenguriikide suutlikkust ja toetada riiklike säästva arengu eesmärkide rakenduskavasid, sealhulgas Põhja-Lõuna, Lõuna-Lõuna ja kolmepoolse koostöö kaudu.

Kaubandus

17.10 Toetada Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames üldist, reeglitel põhinevat, avatud, mittediskrimineerivat ja õiglast mitmepoolset kaubandussüsteemi, viies muu hulgas lõpule Doha arengukava raames toimuvad läbirääkimised.

17.11 Suurendada oluliselt eksporti arenguriikidest, seades eelkõige eesmärgiks kahekordistada 2020. aastaks vähim arenenud riikidest pärit ekspordi osakaalu ülemaailmses ekspordis.

17.12 Tagada vähim arenenud riikidele õigeaegselt püsiv tollimaksu- ja kvoodivaba turulepääs kooskõlas Maailma Kaubandusorganisatsiooni otsustega, tagades muu hulgas, et vähim arenenud riikidest imporditud kaupade

suhtes kohaldatavad sooduspäritolureeglid on arusaadavad ja lihtsad ning toetavad turulepääsu.

Süsteemiküsimused

Tegevuspoliitiline ja institutsiooniline sidusus

- 17.13 Tugevdada ülemaailmset makromajanduslikku stabiilsust tegevuspoliitikate kooskõlastamise ja sidususe abil.
- 17.14 Suurendada säästvat arengut käsitlevate tegevuspoliitikate vahelist sidusust.
- 17.15 Tunnustada iga riigi poliitilist ruumi ja õigust kehtestada tegevuspoliitika vaesuse kaotamiseks ja säästva arengu saavutamiseks.

Mitme sidusrühma vaheline partnerlus

- 17.16 Tugevdada säästva arengu ülemaailmset partnerlust, mida täiendab mitme sidusrühma vaheline partnerlus, mis koondab ja jagab teadmisi, tehnoloogilisi ja rahalisi vahendeid, et toetada säästva arengu eesmärke kõikides riikides, eelkõige arenguriikides.
- 17.17 Ergutada ja propageerida tõhusaid avaliku sektori, avaliku ja erasektori ja kodanikuühiskonna partnerlusi, kasutades nende kogemusi ja vastavaid finantseerimiskavasid.

Andmed, seire ja aruandlus

- 17.18 Suurendada 2020. aastaks toetusi arenguriikide, sealhulgas vähim arenenud riikide ja väikeste arenevate saareriikide suutlikkuse suurendamiseks, et muuta palju lihtsamalt kättesaadavaks kvaliteetsed, õigeaegsed ja usaldusväärsed andmed sissetulekute, soo, vanuse, rassi, rahvuse, rändeseisundi, puude, geograafilise asukoha ja muude riigi jaoks oluliste tunnuste lõikes.
- 17.19 Kasutada olemasolevaid algatusi, et töötada 2030. aastaks välja näitajad säästva arengu saavutamisel tehtud edusammude mõõtmiseks (lisaks sisemajanduse kogutoodangule) ning tugevdada arenguriikide statistiliste andmete kogumise suutlikkust.

Tegevuskava rakendamise meetodid ja ülemaailmne partnerlus

60. Me kinnitame, et oleme kindlalt otsustanud uue tegevuskava täielikult rakendada. Me mõistame, et me ei suuda tegevuskava kaugeleulatuvaid eesmärgi ja alaeesmärgi saavutada ilma taaselustatud ja tugevama ülemaailmse partnerluseta ja sama kaugeleulatuvate rakendamismeetoditeta. Taaselustatud ülemaailmne partnerlus aitab kaasata kogu maailma tegevuskava kõikide eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamisse, tuues kokku valitsused, erasektori, kodanikuühiskonna, ÜRO süsteemi ja teised osalised ning kaasates kõik olemasolevad vahendid.
61. Tegevuskava eesmärgid ja alaeesmärgid käsitlevad meie ühiste püüdluste elluviimise meetodeid. Iga üksiku säästva arengu eesmärgi ja eespool nimetatud 17. eesmärgi alaeesmärkide saavutamise meetodid on tegevuskava elluviimise seisukohast esmatähtsad ning teiste eesmärkide ja alaeesmärkidega võrdse tähtsusega. Me käsitleme neid rakendamisel ja edusammude mõõtmiseks kasutatavas ülemaailmses näitajate raamistikus võrdselt olulisena.
62. Tegevuskava rakendamine, sealhulgas säästva arengu eesmärkide saavutamine, on võimalik säästvat arengut soodustava ülemaailmse partnerluse raames, mida toetavad konkreetset tegevuspoliitikat ja meetmeid, mida on kirjeldatud Addis Abeba tegevuskavas³, mis moodustab 2030. aasta säästva arengu tegevuskava lahutamatu osa. Addis Abeba tegevuskava toetab ja täiendab 2030. aasta tegevuskava rakendamise meetodeid ning aitab asetada need taustsüsteemi.

Need hõlmavad riikide avaliku sektori vahendeid, riiklikke ja rahvusvahelisi eraettevõtteid ja erasektori rahalisi vahendeid, rahvusvahelist arengukoostööd, arengu tõukejõuks olevat rahvusvahelist kaubandust, võlgu ja võlgade stabiilset teenindamist, süsteemiküsimuste lahendamist, teadust, tehnoloogiat, innovatsiooni, suutlikkuse suurendamist, andmeid, seiret ja järeltegevusi.

63. Meie jõupingutuste keskmes on ühtsed riiklikud säästva arengu tegevuskavad, mida toetavad integreeritud riiklikud finantsraamistikud. Me kordame, et iga riik vastutab eelkõige enda majandusliku ja sotsiaalse arengu eest ning et riiklike tegevuspoliitikate ja arengu tegevuskavade tähtsust ei saa ülehinnata. Me tunnustame iga riigi poliitilist ruumi ja õigust kehtestada tegevuspoliitikat vaesuse kaotamiseks ja säästva arengu saavutamiseks, järgides siiski asjaomaseid rahvusvahelisi eeskirju ja kohustusi. Samas peavad riikide jõupingutusi toetama soodne rahvusvaheline majanduskeskkond, sealhulgas ühtne ja vastastikku toetav maailmakaubandus, raha- ja finantssüsteemid ning tugevam ja kindlam ülemaailmne majanduse juhtimine. Asjakohaste teadmiste ja tehnoloogiate väljatöötamine ja kogu maailmas kättesaadavaks tegemine ning suutlikkuse suurendamine on samuti väga tähtis. Me püüdleme kindlalt tegevuspoliitikate ühtsuse ja säästvat arengut võimaldava keskkonna loomise poole kõikidel tasanditel ning kõikide osalejate poolt ning anname uue hoo säästvat arengut käsitlevale ülemaailmsele partnerlusele.
64. Me toetame asjaomaste tegevuskavade ja tegevuskavade, kaasa arvatud Istanbuli deklaratsioon ja tegevuskava, väikeste arenevate saareriikide kiirendatud arengu tegevuskava (SAMOA arengusuunad), merepiirita arenguriike käsitlev Viini tegevuskava kümnendiks 2014–2024, rakendamist ning kinnitame veel kord, kui oluline on toetada Aafrika Liidu tegevuskava aastani 2063 ja Aafrika arengu uut partnerlust (NEPAD) – need kõik moodustavad uue tegevuskava lahutamatu osa.

Me mõistame, et kõige raskem ülesanne on tagada püsiv rahu ja säästev areng konfliktiolukorras olevates ja konfliktist väljunud riikides.
65. Me mõistame, et keskmise sissetulekuga riikide ees seisavad ikka veel rasked ülesanded säästva arengu saavutamisel. Tagamaks siiani tehtud edusammude säilimine, tuleks suurendada jõupingutusi jätkuvate probleemide lahendamiseks, vahetades kogemusi, kooskõlastades paremini tegevusi, ning toetades paremini ja sihipärasemalt ÜRO arengusüsteemi, rahvusvahelisi finantsasutusi, piirkondlikke organisatsioone ja teisi sidusrühmi.

³ [Resolutsioon A/69/313](#) Addis Abeba kolmanda rahvusvahelise arengu rahastamise konverentsi tegevuskava (Addis Abeba tegevuskava), mille Peaassamblee võttis vastu 27. juulil 2015.

66. Me rõhutame, et kõikide riikide jaoks on tähtsaim riiklik poliitika ning riiklike vahendite kaasamine ja tõhus kasutamine, järgides riikliku vastutuse põhimõtet, et saavutada meie ühine eesmärk säästev areng ja säästva arengu eesmärkide täitmine. Me mõistame, et riiklikud vahendid tulevad peamiselt majanduskasvu arvelt, mida toetab võimalusi pakkuv keskkond kõikidel tasanditel.
67. Eraettevõtete tegevus, investeeringud ja innovatsioon on peamine tootlikkuse, kaasava majanduskasvu ja töökohtade loomise tõukejõud. Me tunnustame erasektori mitmekesisust, kus on ettevõtteid mikroettevõtetest ja kooperatiividest rahvusvaheliste korporatsioonideni. Me kutsume kõiki ettevõtteid üles kasutama oma loovust ja innovatsiooni säästva arenguga seotud probleemide lahendamiseks. Me toetame dünaamilist ja hästitoimivat erasektorit, kaitstes samas töötajate õigusi ning keskkonna- ja tervisenorme kooskõlas asjaomaste rahvusvaheliste normide ja kokkulepetega ning muude selles valdkonnas käimasolevate algatustega, näiteks ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted, Maailma Tööorganisatsiooni töönormid, ÜRO lapse õiguste konventsioon ja peamised mitmepoolsed keskkonnaalased kokkulepped.
68. Rahvusvaheline kaubandus on kaasava majanduskasvu ja vaesuse vähendamise tõukejõuks ning aitab kaasa säästva arengu edendamisele. Me jätkame Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) raames üldise, reeglitel põhineva, avatud, mittediskrimineeriva ja õiglase mitmepoolse kaubandussüsteemi toetamist ning kaubanduse mõistlikku liberaliseerimist. Me kutsume kõiki WTO liikmeid üles kahekordistama oma jõupingutusi ja viima kiiresti lõpule Doha arengukava käsitlevad läbirääkimised. Me peame väga tähtsaks arenguriikide, sealhulgas Aafrika riikide, vähim arenenud riikide, merepiirita arenguriikide, väikeste arenevate saareriikide ja keskmise sissetulekuga riikide kaubandusliku suutlikkuse suurendamist, sealhulgas piirkondliku majandusintegratsiooni ja vastastikuse seostatuse toetamist.
69. Me mõistame, et on vaja aidata arenguriikidel saavutada pikaajaline võlgade teenindamise stabiilsus kooskõlastatud tegevuse abil, mille eesmärk on toetada vastavalt vajadusele võlgade finantseerimist, vähendamist ja restruktureerimist ning vastutustundlik võlgade haldamine. Paljudes riikides on võlakriiside mõju väga tuntav ja mõnes valitseb praegugi kriis, sealhulgas paljudes vähim arenenud riikides, väikestes arenevates saareriikides ja mõnes arenenud riigis. Me rõhutame, et võlgnikud ja võlausaldajad peavad tegema koostööd, et vältida ja lahendada jätkusuutmatud võlaolukorrad. Laenu võtavad riigid peavad hoidma võla tasemel, mis võimaldab võlga teenindada; samas tunnustame, et ka laenuandjad peavad laenama nii, et see ei kahjustaks riigi võimet võlga teenindada. Me toetame nende riikide võlgade teenindamise stabiilsust, kelle võlakoorumust on vähendatud ja kes on saavutanud võlataseme, mis võimaldab neil võlga teenindada.
70. Me võtame kasutusele Addis Abeba tegevuskavas sätestatud tehnoloogia kasutuselevõttu hõlbustava mehhanismi, et toetada säästva arengu eesmärkide saavutamist. Tehnoloogia kasutuselevõttu hõlbustav mehhanism põhineb liikmesriikide, kodanikuühiskonna, erasektori, teadusringkondade, ÜRO organite ja muude sidusrühmade mitmepoolisel koostööl ning sellesse kuuluvad: ÜRO ametitevaheline säästva arengu eesmärkidega seotud teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooni tööühm, säästva arengu eesmärkidega seotud teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooniga tegelev mitme sidusrühma koostööfoorum ning internetiplatvorm.
- ÜRO ametitevaheline säästva arengu eesmärkidega seotud teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooni tööühm toetab ÜRO süsteemi sisest kooskõlastamist, ühtsust ja koostööd teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooniga seotud küsimustes, suurendades sünergiat ja tõhustades tegevust ja eelkõige toetades suutlikkuse suurendamise algatusi. Tööühm kasutab olemasolevaid ressursse ja teeb koostööd kodanikuühiskonna, erasektori ja teadusringkondade 10 esindajaga, valmistades ette säästva arengu eesmärkidega seotud teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooniga tegeleva mitme sidusrühma koostööfoorumi kohtumisi, ning arendab ja käivitab internetiplatvormi, koostades muu hulgas foorumi ja internetiplatvormi toimimise korra ettepanekuid. Peasekretär määrab nimetatud 10 esindajat ametisse kaheks aastaks. Töörühmas võivad osaleda kõik ÜRO ametid, fondid ja programmid ning majandus- ja sotsiaalnõukogu (ECOSOC) komisjonid ja esialgu koosneb tööühm üksustest, mis praegu moodustavad tehnoloogia kasutuselevõtu hõlbustamise alase mitteametliku tööühma – ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogu, ÜRO Keskkonnaprogramm, ÜRO Tööstusarengu Organisatsioon (UNIDO), Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon, ÜRO kaubandus- ja arengukonverents (UNCTAD), Rahvusvaheline Telekomunikatsioonühing, Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon (WIPO) ja Maailmapank.

- Internetiplatvormi kasutatakse nii ÜRO kui ka muude organisatsioonide olemasolevate teadustegevuse-, tehnoloogia- ja innovatsioonialaste algatuste, mehhanismide ja kavade terviklikuks kaardistamiseks ning see on koht, kust saab nende algatuste, mehhanismide ja kavade kohta teavet. Internetiplatvormil jagatakse teadustegevuse-, tehnoloogia- ja innovatsioonialaste algatuste ja tegevuspoliitikatega seotud teavet, teadmisi ja kogemusi ning häid tavaid ja õppetunde.

Samuti hõlbustab internetiplatvorm kogu maailmas avaldatud asjaomaste avatud juurdepääsuga teaduspublikatsioonide levitamist. Internetiplatvorm luuakse sõltumatu tehnilise hinnangu alusel, mis võtab arvesse teiste, nii ÜRO-s kui ka mujal käivitatud algatuste häid tavaid ja kogemusi, selleks et tagada, et platvorm täiendab olemasolevaid teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooni platvorme, hõlbustab neile juurdepääsu ja annab nende kohta piisavat teavet, ei dubleeri neid ja tugevdab nendevahelist sünergiat.

- Säästva arengu eesmärkidega seotud teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooniga tegelev mitme sidusrühma koostööfoorum kutsutakse kokku kord aastas kaheks päevaks, et arutada teadustegevuse-, tehnoloogia- ja innovatsioonialast temaatilist koostööd säästva arengu eesmärkide rakendamisel, tuues kokku asjaomased sidusrühmad, et nad saaksid oma pädevusvaldkonnas aktiivselt kaasa rääkida. Foorum on koht, kus asjaomased sidusrühmad ja mitme sidusrühma vahelised partnerlused saavad suhelda, luua kontakte ja võrgustikke, et määrata kindlaks tehnoloogia vajadused ja erinevused tehnoloogia kasutamises ning neid uurida, teha koostööd teaduse, innovatsiooni ja suutlikkuse suurendamise valdkonnas ning aidata kaasa säästva arengu eesmärgil kasutatavate tehnoloogiate arendamisele, siirdele ja levitamisele. Foorumi kutsub kokku ECOSOCi president enne ECOSOCi egiidi all toimuvat kõrgetasemelist poliitilist foorumit või vastavalt vajadusele seoses mõne muu foorumi või konverentsiga, võttes arvesse arutatavat teemat ja tehes koostööd selle foorumi või konverentsi korraldajatega. Foorumi kohtumisi juhatavad koos kaks liikmesriiki, kes koostavad arutelude kokkuvõtted, mida kasutatakse kõrgetasemelise poliitilise foorumi kohtumistel arengukava rakendamise järelhindamiseks ja läbivaatamiseks pärast 2015. aastat.
- Kõrgetasemelise poliitilise foorumi kohtumistel kasutatakse mitme sidusrühma koostööfoorumi tulemusi. Järgmise säästva arengu eesmärkidega seotud teadustegevuse, tehnoloogia ja innovatsiooniga tegeleva mitme sidusrühma koostööfoorumi teemad määrab kindlaks säästva arengu alane kõrgetasemeline poliitiline foorum, võttes arvesse töörühma ekspertide arvamusi.

71. Me kordame, et tegevuskava ja säästva arengu eesmärgid ja alaeesmärgid, kaasa arvatud nende rakendamise meetodid, on ühtsed, jagamatud ja omavahel seotud.

Järelhindamine ja läbivaatamine

72. Me kavatseme tegevuskava rakendamist järgmise viieteistkümne aasta jooksul süstemaatiliselt hinnata ja läbi vaadata. Kindel, vabatahtlik, tõhus, kaasav, läbipaistev ja integreeritud järelhindamise ja läbivaatamise raamistik aitab oluliselt kaasa tegevuskava rakendamisele ning aitab riikidel saavutada tegevuskava rakendamisel maksimaalseid tulemusi ja jälgida tehtud edusamme, et saaksime tagada, et kedagi ei jäeta maha.
73. Riiklikul, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil toimiv raamistik aitab anda aru meie kodanikele, toetab tõhusat rahvusvahelist koostööd tegevuskava rakendamisel ja heade tavade vahetamist ning üksteiselt õppimist. Ta aitab koonduda ühiste probleemide lahendamiseks ja kindlaks määrata uued ja tekkivad probleemid. Kuna tegevuskava on ülemaailmne, on kõikide rahvaste vaheline usaldus ja üksteisemõistmine väga tähtis.
74. Kõikidel tasanditel toimub järelhindamine ja läbivaatamine järgmiste põhimõtete kohaselt:
- a. Järelhindamine ja läbivaatamine on vabatahtlik ja toimub riikide juhtimisel, kusjuures arvesse võetakse riikide erinevat olukorda, võimekust ja arengutaset ning tunnustatakse nende poliitilist otsustusruumi ja prioriteete. Kuna säästva arengu saavutamisel on esmatähtis riikide osavõtt, põhineb piirkondliku ja ülemaailmse tasandi läbivaatamine riigi tasandi protsessidest, kusjuures võetakse arvesse, et ülemaailmne läbivaatamine põhineb peamiselt riikide ametlikel andmetel.
 - b. Järelhindamise ja läbivaatamise käigus tehakse kindlaks, milliseid edusamme on riigid teinud üldiste eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamisel, sealhulgas milliseid rakendamismeetodeid on kasutatud, võttes arvesse eesmärkide üldist ja integreeritud iseloomu ning omavahelist seotust ja säästva arengu kolme mõõdet.
 - c. Tehakse kindlaks pikaajalised suundumused, saavutused, probleemid, puudujäägid ja edu peamised eeldused ning toetatakse riike teadlike poliitiliste valikute tegemisel. Järelhindamine ja läbivaatamine aitab kasutada vajalikke rakendusmeetodeid ja partnerlusi, teha kindlaks lahendused ja head tavad ning aitab kooskõlastada rahvusvahelist arengusüsteemi ja muuta see tõhusamaks.
 - d. Järelhindamine ja läbivaatamine toimub kõikide inimeste jaoks avatult, kaasavalt, osalemist võimaldavalt ja läbipaistvalt ning toetab asjaomaste sidusrühmade aruandlust.
 - e. Järelhindamine ja läbivaatamine on inimesekeskne, sootundlik, austab inimõigusi ja keskendub kõige vaesematele, ebasoodsamas olukorras olevatele ja mahajäänumatele inimestele.
 - f. Järelhindamisel ja läbivaatamisel kasutatakse olemasolevaid koostöövorme ja menetlusi, et vältida dubleerimist ja võtta arvesse riikide olukorda, võimekust, vajadusi ja prioriteete. Järelhindamine ja läbivaatamine muutub aja jooksul, kusjuures arvesse võetakse uusi probleeme ja uusi meetodeid ning vähendatakse riikide ametiasutuste aruandekoormust.
 - g. Järelhindamine ja läbivaatamine on range ja tõenditel põhinev; kasutatakse riikide hindamisi ja andmeid, mis on kvaliteetsed, kättesaadavad, õigeaegsed, usaldusväärsed ja esitatud sissetulekute, soo, vanuse, rassi, rahvuse, rändeseisundi, puude ja geograafilise asukoha ning muude riigi jaoks oluliste tunnuste lõikes.
 - h. Järelhindamise ja läbivaatamise läbiviimiseks tuleb toetada suutlikkuse suurendamist arenguriikides, sealhulgas tugevdada riiklike andmesüsteeme ja hindamiskavasid, seda eelkõige Aafrika riikides, vähim arenenud riikides, väikestes arenevates saareriikides, merepiirita arenguriikides ja keskmise sissetulekuga riikides.
 - i. Järelhindamist ja läbivaatamist toetavad aktiivselt ÜRO süsteem ja teised mitmepoolsed institutsioonid.
75. Tegevuskava eesmärkide ja alaeesmärkide saavutamisel tehtud edusamme hinnatakse ja need vaadatakse läbi

üldiste näitajate kogumi alusel. Neid täiendavad piirkondlikud ja riiklikud näitajad, mis määratletakse liikmesriikides lisaks selle töö tulemustele, mis on tehtud algandmete kogumiseks riikides, kus riiklikud ja üldised algandmed puuduvad. Ülemaailmne näitajate raamistik, mille koostab säästva arengu eesmärkidega seotud näitajate ametitevaheline eksperdirühm, lepatakse kokku ÜRO Statistikakomisjonis 2016. aasta maiks ning selle võtavad vastu ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu ning Peaassamblee vastavalt enda volitustele. Raamistik on lihtne, kuid kindel; see käsitleb kõiki säästva arengu eesmärke ja alaeesmärke, ning ka rakendusmeetodeid, säilitades nende poliitilise tasakaalu, integratsiooni ja kõikehõlmavuse.

76. Me toetame arenguriike, eelkõige Aafrika riike, vähim arenenud riike, väikeseid arenevaid saareriike ja merepiirita arenguriike, et suurendada riiklike statistikaametite võimekust ja andmesüsteeme ning tagada kvaliteetsete, õigeaegsete, usaldusväärsete ja erinevate tunnuste lõikes kogutud andmete kättesaadavus. Me toetame avaliku ja erasektori koostöö läbipaistvat ja asjatundlikku tihendamist, et kasutada väga erinevaid andmeid, sealhulgas maavaatlusandmeid ja georuumilist teavet, tagades ühtlasi, et toetamine ja jälgimine toimub riikide juhtimisel.
77. Me kavatseme täielikult osaleda kohalikul, riiklikul, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil tehtud edusammude regulaarses ja kaasavas läbivaatamises. Võimalusel kasutame järelhindamise ja läbivaatamisega tegelevate asutuste ja süsteemide olemasolevat võrgustikku. Riikide aruanded võimaldavad hinnata edusamme ja teha kindlaks piirkondlikud ja ülemaailmsed probleemid. Koos piirkondlike konsultatsioonide ja üldiste ülevaadetega aitavad need koostada soovitusi eri tasandi järelhindamiste läbiviimiseks.

Riigi tasand

78. Me ergutame kõiki liikmesriike töötama võimalikult kiiresti välja igakülgsete meetmed tegevuskava rakendamiseks. Need meetmed saavad kaasa aidata üleminekul säästvale arengule ning põhinevad olemasolevatel planeerimisdokumentidel, näiteks kas riiklikel arengukavadel või säästva arengu tegevuskavadel.
79. Samuti ergutame liikmesriike vaatama omal algatusel korrapäraselt ja kaasavalt läbi riigi ja kohalikul tasandil tehtud edusammud. Läbivaatamistes peaksid osalema põlisrahvad, kodanikuühiskond, erasektor ja teised sidusrühmad vastavalt riigi olukorrale, tegevuspoliitikatele ja prioriteetidele. Kaasa saavad aidata ka riikide parlamendid ja teised ametiasutused.

Piirkondlik tasand

80. Järelhindamine ja läbivaatamine piirkondlikul ja alapiirkondlikul tasandil (vastavalt vajadusele) pakub kasulikke võimalusi õppida üksteiselt, sealhulgas vabatahtlike läbivaatamiste tulemusel, jagada häid tavasid ja arutada ühiseid eesmärke. Selles suhtes on teretulnud piirkondlike ja alapiirkondlike komisjonide ja organisatsioonide koostöö. Kaasavad piirkondlikud menetlused toetuvad riigi tasandi läbivaatamismenetlustele ning nende tulemusi saab kasutada maailma tasandil järelhindamistes ja läbivaatamistes, sealhulgas säästva arengu alasel kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil.
81. Mõistes, kui oluline on kasutada olemasolevaid piirkondlike järelhindamise ja läbivaatamise mehhanisme ning jätta riikidele piisav poliitiline otsustusruum, soovitage liikmesriikidel teha kindlaks sobiv piirkondlik foorum, mille tööst osa võtta. ÜRO piirkondlikel komisjonidel soovitatakse jätkata selles valdkonnas liikmesriikide toetamist.

Maailma tasand

82. Maailma tasandil teostab järelhindamise ja läbivaatamise võrgustiku üle järelevalvet kõrgetasemeline poliitiline foorum, kes teeb vastavalt oma volitustele koostööd Peaassamblee, ECOSOCi ja teiste asjaomaste organite ja foorumitega. Foorum aitab jagada kogemusi ja teavet tehtud edusammude, esinenud probleemide ja saadud õppetundide kohta ning annab poliitilisi juhiseid ja soovitusi järelhindamise läbiviimiseks. See aitab tagada

kogu süsteemi ühtsuse ja kooskõla säästva arengu poliitikatega. Foorum peaks tagama, et tegevuskava ei kaota oma tähtsust ja kõrgele nullisust, ning keskenduma arenenud riikide ja arenguriikide edusammude ja saavutuste hindamisele, käsitlema takistusi, millega riigid on kokku puutunud, ning samuti uusi probleeme, mis on tekkinud. Järeelhindamise ja läbivaatamise korraldus tuleb tõhusalt seostada kõikide asjaomaste ÜRO konverentside ja protsessidega, sealhulgas nendega, mis käsitlevad vähim arenenud riike, väikeseid arenevaid saareriike ja merepiirita arenguriike.

83. Kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil toimuv järeelhindamine ja läbivaatamine tugineb säästva arengu eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude aruandele, mille koostab peasekretär koostöös ÜRO süsteemiga, kasutades ülemaailmset näitajate raamistikku, riikide statistikaametite esitatud andmeid ja piirkondlikul tasandil kogutud teavet. Kõrgetasemeline poliitiline foorum kasutab ka ülemaailmse säästva arengu aruannet, mis tugevdab teaduse ja poliitika seost ja millest võib saada tähtis tõendipõhine dokument, millele poliitikakujundajad saavad tugineda vaesuse kaotamist ja säästvat arengut propageerides. Me soovime ECOSOCi presidendil viia läbi konsultatsioonid, mis käsitlevad aruande ulatust, meetodikat ja koostamise sagedust ning selle seost säästva arengu eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude aruandega; konsultatsioonide tulemused peaksid kajastuma ministrite deklaratsioonis, mis esitatakse kõrgetasemelise poliitilise foorumi istungil 2016. aastal.
84. ECOSOCi egiidi all tegutsev kõrgetasemeline poliitiline foorum korraldab kooskõlas resolutsiooniga 67/290 korrapäraselt läbivaatamisi. Läbivaatamine on vabatahtlik, kuid aruandlust soodustav, ning sellesse on kaasatud arenenud riigid ja arenguriigid, asjaomased ÜRO organid ja muud sidusrühmad, sealhulgas kodanikuühiskond ja erasektor. Läbivaatamine toimub riigi eestvedamisel ja selles osalevad ministrid ja teised kõrgetasemelised isikud. Läbivaatamise käigus kohtuvad partnerlused, sealhulgas tähtsamad sihtrühmad ja teised asjaomased sidusrühmad.
85. Kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil toimub ka säästva arengu eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude temaatiline läbivaatamine ja muu hulgas käsitletakse ka läbivaid teemasid. Seda protsessi toetavad ECOSOCi komisjonide ja teiste valitsustevaheliste organite ja foorumite korraldatud läbivaatamiste tulemused, mis peaksid kajastama eesmärkide terviklikkust ja omavahelist seostatust. Läbivaatamistes osalevad kõik asjaomased sidusrühmad ja võimalusel toimuvad need kooskõlas kõrgetasemelise poliitilise foorumi töötükliga.
86. Me toetame Addis Abeba tegevuskavas sätestatud arengu rahastamise tegevuskava tulemuste ja säästva arengu eesmärkide rakendamise meetodite järeelhindamist ja läbivaatamist, mis moodustab tegevuskava järeelhindamise ja läbivaatamise raamistiku osa. Arengu rahastamist käsitleval ECOSOCi iga-aastasel foorumil valitsuste vahel kokku lepitud järeldusi ja soovitusi kasutatakse tegevuskava rakendamise üldisel järeelhindamisel ja läbivaatamisel, mis toimub kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil.
87. Iga nelja aasta järel Peaassamblee egiidi all kokku tulev kõrgetasemeline poliitiline foorum annab kõrgetasemelised poliitilised suunised tegevuskava rakendamiseks, edusammude ja tekkinud takistuste kindlaksmääramiseks ja täiendavate meetmete võtmiseks, et tegevuskava rakendamist kiirendada. Järgmine kõrgetasemeline poliitiline foorum toimub Peaassamblee egiidi all 2019. aastal ja sellega pannakse paika kohtumiste ajakava, et see oleks võimalikult kooskõlas iga nelja aasta järel toimuva tervikliku poliitika läbivaatamise protsessiga.
88. Me rõhutame ka, kui oluline on kogu süsteemi hõlmav strateegiline kavandamine, rakendamine ja aruandlus, mis tagab ÜRO arengusüsteemi ühtse ja tervikliku toe uue tegevuskava rakendamisele. Asjaomased juhtorganid peaksid võtma meetmeid, et vaadata rakendamise abi läbi ning anda aru tehtud edusammudest ja esinenud takistustest. Me toetame käimasolevat ECOSOCi dialoogi, mis käsitleb ÜRO arengusüsteemi pikaajalist rolli, ja kavatseme võtta vajadusel asjakohaseid meetmeid.
89. Kõrgetasemeline poliitiline foorum toetab tähtsamate osalejate ja teiste sidusrühmade osalemist järeelhindamise ja läbivaatamise protsessis kooskõlas resolutsiooniga 67/290. Me kutsume osalejaid üles teatama oma panusest tegevuskava rakendamisse.

90. Me palume peasekretäriil koostada pärast liikmesriikidega konsulteerimist aruanne, mida arutatakse Peaassamblee 70. istungil, mis eelneb kõrgetasemelise poliitilise foorumi 2016. aasta kohtumisele ja kus arutatakse esmatähtsaid vahe-eesmärke, mis tuleb saavutada, et viia ülemaailmsel tasandil läbi terviklik, tõhus ja kaasav järelhindamine ja läbivaatamine. Aruanne peaks sisaldama ettepanekut, mis käsitleb riikide juhitud läbivaatamiste korraldust ECOSOCi egiidi all toimuval kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil, ja soovitusi vabatahtliku aruandluse ühiste suuniste kohta. Aruandes tuleks selgitada institutsioonide kohustusi ja anda kõrgetasemelisele poliitilisele foorumile suuniseid igal aastal käsitletavate teemade, temaatiliste läbivaatamiste järjekorra ja võimaluse kohta.
91. Me kinnitame, et oleme vankumatult pühendunud tegevuskava elluviimisele ja täielikule rakendamisele, et muuta meie maailm 2030. aastaks paremaks paigaks.